МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

БОЙКО КРІСТІНИ ПАВЛІВНИ

Наказ НУБіП України 999 «С». 09.04.2026

2026 р.

ПОГОДЖЕНО
Декан економічного факультету

Андрій МУЗИЧЕНКО
_____ «___» _____2026 р.

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри обліку та оподаткування

Володимир ЛИТВИНЕНКО
_____ «___» _____2026 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему «Обліково-контрольне забезпечення імпортних операцій суб'єктів господарювання та особливості їх оподаткування»

Спеціальність **D1 Облік і оподаткування**

Освітня програма **«Облік і аудит»**

Орієнтація освітньої програми **освітньо-професійна**

Гарант освітньої програми
к.е.н., доцент _____ **Тамара ГУРЕНКО**

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи
к.е.н., доцент _____ **Наталія КУЗИК**

Виконала _____ **Крістіна БОЙКО**

Київ – 2026

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри обліку та оподаткування
к.е.н., доц. _____ **Володимир ЛИТВИНЕНКО**
«10» квітня 2026 р.

З А В Д А Н Н Я
ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧУ

Бойко Крістіні Павлівні

Спеціальність **D1 Облік і оподаткування**
(код і назва)
Освітня програма **«Облік і аудит»**
(назва)
Орієнтація освітньої програми **освітньо-професійна**
(назва)

Тема магістерської кваліфікаційної роботи **«Обліково-контрольне забезпечення імпортних операцій суб'єктів господарювання та особливості їх оподаткування»**
затверджена наказом від **«09» 04. 2026 р. № 999 «С»**
Термін подання завершеної роботи на кафедру 2026.11.20
(рік, місяць, число).
Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: нормативно-правові акти, що регулюють облік і контроль імпортних операцій; праці зарубіжних та вітчизняних вчених; данні первинних та зведених документів, фінансова та статистична звітність досліджуваного підприємства; дані аналітичного та синтетичного бухгалтерського обліку
Перелік питань, що підлягають дослідженню:
1. Імпортні операції як об'єкт облікового та контрольного забезпечення управління підприємством.
2. Облікове забезпечення та оподаткування імпортних операцій.
3. Методика контролю імпортних операцій підприємства.

Дата видачі завдання 25 листопада 2025 р.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи _____ **Наталія КУЗИК**

Завдання прийняла _____ **Крістіна БОЙКО**

Реферат

на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр» за темою «Обліково-контрольне забезпечення імпортних операцій суб'єктів господарювання та особливості їх оподаткування»

У магістерській кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні та практичні аспекти обліково-контрольного забезпечення імпортних операцій суб'єктів господарювання, розкрито їх економічну сутність, класифікаційні ознаки та особливості нормативно-правового регулювання. Розглянуто організацію бухгалтерського обліку імпортних операцій, порядок їх документального оформлення, особливості валютних розрахунків і оподаткування.

У роботі досліджено методичні засади відображення імпортних операцій у бухгалтерському обліку відповідно до національних та міжнародних стандартів, особливості формування первісної вартості імпортованих активів, обліку розрахунків з іноземними контрагентами та курсових різниць. Окрему увагу приділено порядку визначення митної вартості, нарахуванню митних платежів і податку на додану вартість, а також організації внутрішнього контролю імпортних операцій.

За результатами дослідження узагальнено особливості обліку, контролю та оподаткування імпортних операцій, визначено основні проблемні аспекти їх документального забезпечення та запропоновано напрями вдосконалення обліково-контрольної роботи підприємств.

Ключові слова: імпортні операції, зовнішньоекономічна діяльність, бухгалтерський облік, внутрішній контроль, оподаткування, валютні операції, курсові різниці, розрахунки з іноземними постачальниками, фінансова звітність

ЗМІСТ

ВСТУП ... 3

РОЗДІЛ 1. ІМПОРТНІ ОПЕРАЦІЇ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКОВОГО ТА КОНТРОЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ... 6

1.1. Економічна сутність, види та класифікація імпортних операцій ... 6

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку, контролю та оподаткування імпортних операцій ... 10

Висновки до розділу 1 ... 14

РОЗДІЛ 2. ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ... 16

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» ... 16

2.2. Облікова політика та документальне забезпечення обліку та оподаткування імпортних операцій ... 21

2.3. Синтетичний та аналітичний облік імпортних операцій і валютних розрахунків та відображення курсових різниць ... 27

2.4. Оподаткування імпортних операцій ... 35

2.5. Відображення інформації про імпортні операції у фінансовій та податковій звітності підприємства ... 40

Висновки до розділу 2 ... 46

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА КОНТРОЛЮ ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА ... 48

3.1. Методичні прийоми внутрішнього контролю імпортних операцій ... 48

3.2. Методика контролю розрахунків з іноземними постачальниками та валютних операцій ... 54

3.3. Контроль дотримання податкового та митного законодавства під час здійснення імпортних операцій ... 59

Висновки до розділу 3 ... 64

ВИСНОВКИ ... 66

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ... 68

ДОДАТКИ ... 76

ВСТУП

В умовах розвитку міжнародної торгівлі імпортні операції відіграють важливу роль у забезпеченні діяльності суб'єктів господарювання необхідними товарами, сировиною, матеріалами, обладнанням і послугами. Для багатьох підприємств імпорт є важливим джерелом ресурсного забезпечення, модернізації виробництва та розширення асортименту продукції.

Вагомий внесок у дослідження обліку і контролю імпортних операцій та їх оподаткування зробили Бездушна Ю. С., Трачова Д. М., Нежид Ю. С., Панченко О. Д., Скуратов О. С., Оляднічук Н. В., Підлубна О. Д., Малецька О. І., Люба А. І., Сідич М. Ю., Кузик Н. П., Литвиненко В. С., Гуренко Т. О., Гуцаленко Л. В., Шевчук К. В., Боярова О. А. та інші науковці.

Метою магістерської роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів обліково-контрольного забезпечення імпортних операцій суб'єктів господарювання та визначення особливостей їх оподаткування, а також розроблення пропозицій щодо вдосконалення обліку й контролю таких операцій.

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких завдань:

- розкрити економічну сутність імпортних операцій, їх види та класифікаційні ознаки;
- дослідити нормативно-правове регулювання обліку, контролю та оподаткування імпортних операцій;
- охарактеризувати організаційно-економічну діяльність підприємства та оцінити стан здійснення ним імпортних операцій;
- дослідити особливості формування облікової політики та документального забезпечення обліку імпортних операцій;
- розглянути методику синтетичного й аналітичного обліку імпортних операцій, валютних розрахунків та курсових різниць;
- проаналізувати порядок оподаткування імпортних операцій, зокрема нарахування та сплати митних платежів і податку на додану вартість;

- дослідити порядок відображення інформації про імпортні операції у фінансовій та податковій звітності підприємства;

- дослідити методичні прийоми та організаційні аспекти внутрішнього контролю імпортних операцій підприємства;

- розкрити методику контролю розрахунків з іноземними постачальниками, валютних операцій та правильності визначення курсових різниць;

- обґрунтувати процедури контролю дотримання податкового та митного законодавства під час здійснення імпортних операцій підприємства.

Об'єктом дослідження є процес обліку і контролю імпортних операцій та особливості їх оподаткування в умовах діяльності ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ"».

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні засади обліку і контролю імпортних операцій та особливості їх оподаткування.

У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи: аналіз і синтез – для дослідження сутності імпортних операцій та їх нормативного регулювання; порівняння – для зіставлення показників зовнішньої торгівлі; систематизацію та групування – для класифікації імпортних операцій; узагальнення – для формулювання висновків і пропозицій; графічний метод – для наочного представлення результатів дослідження.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти України, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти фінансової звітності, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, статистичні матеріали та інформаційні ресурси з питань зовнішньоекономічної діяльності, обліку, контролю й оподаткування імпортних операцій.

Апробація результатів. За період навчання в магістратурі основні результати дослідження, викладені в магістерській роботі, доповідалися та обговорювалися на двох Всеукраїнських науково-практичних конференціях, за результатами яких опубліковані тези доповідей. Зокрема: ІІІ Всеукраїнській науково-практичної конференції молодих вчених та здобувачів вищої освіти з

нагоди 75-річниці заснування економічного факультету на тему «Особливості обліку та оподаткування іноземних операцій підприємств» (2 квітня 2026 р., м. Київ).

Публікації. За результатами магістерського досліджено опубліковано тези доповідей –1[2].

Обсяг і структура магістерської кваліфікаційної роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається зі вступу й трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст викладено на 65 сторінках.

РОЗДІЛ 1
ІМПОРТНІ ОПЕРАЦІЇ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКОВОГО ТА КОНТРОЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

1.1. Економічна сутність, види та класифікація імпортних операцій

У сучасних умовах розвитку міжнародної торгівлі імпортні операції є важливою складовою господарської діяльності підприємств, які використовують іноземні товари, матеріальні ресурси, обладнання та послуги для забезпечення власних виробничих і комерційних потреб. Розширення міжнародних економічних зв’язків сприяє доступу підприємств до нових ринків постачання, сучасних технологій і ресурсів, які можуть бути відсутніми на внутрішньому ринку або мати вищу вартість. Водночас здійснення імпортних операцій супроводжується необхідністю дотримання митного, податкового та валютного законодавства, виконання договірних зобов’язань і врахування ризиків, пов’язаних із міжнародним переміщенням товарів.

Актуальність дослідження економічної сутності імпортних операцій зумовлена тим, що вони не обмежуються безпосередньою купівлею продукції в іноземного постачальника. Такі операції охоплюють взаємопов’язані процеси вибору контрагента, укладання зовнішньоекономічного договору, погодження умов оплати та поставки, організації транспортування, митного оформлення, відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку й оцінювання економічної ефективності закупівель.

Як зазначають Ю. Бездушна, Д. Трачова, Ю. Нежид та О. Панченко, імпортні операції та пов’язані з ними логістичні потоки формують комплексну систему руху ресурсів, у якій поєднуються контрактні, митні, податкові, валютні й логістичні аспекти [1]. Особливості та складові облікового забезпечення міжнародних операцій суб’єктів господарювання, що формують інформаційну основу управління ними, розкрито у дослідженні К. П. Болдовської [3]. Для розкриття економічної сутності імпортних операцій доцільно передусім розглянути поняття зовнішньоекономічної діяльності, імпорту та

зовнішньоекономічного договору, оскільки вони утворюють нормативну й економічну основу здійснення міжнародних закупівель.

Відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», зовнішньоекономічна діяльність охоплює діяльність суб'єктів господарювання України та іноземних суб'єктів господарювання, що ґрунтується на взаємовідносинах між ними й відбувається як на території України, так і за її межами. Важливим поняттям у системі зовнішньоекономічних відносин є імпорт. У статті 1 ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність» імпорт товарів визначено як купівлю українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в іноземних суб'єктів господарської діяльності товарів із ввезенням або без ввезення їх на територію України. Закон також передбачає можливість оплати в негрошовій формі [53]. Не менш важливим елементом імпортної операції є зовнішньоекономічний договір (контракт). Згідно із Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», це домовленість двох або більше суб'єктів ЗЕД та їхніх іноземних контрагентів, спрямована на встановлення, зміну або припинення взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності. Класифікація імпортних операцій є важливим елементом дослідження зовнішньоекономічної діяльності підприємства, оскільки дає змогу систематизувати їх за правовими, митними та податковими характеристиками. Основні класифікаційні ознаки імпортних операцій наведено на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Класифікація імпортних операцій
Джерело: побудовано авторкою на основі [31, 45, 54]

Як видно з рис. 1.1., імпортні операції можна класифікувати за п’ятьма основними ознаками: митним режимом, об’єктом імпорту, порядком оподаткування, методом визначення митної вартості та умовами ввезення. Кожна із зазначених ознак відображає окремий аспект здійснення імпортної діяльності підприємства та визначає особливості її митного оформлення, оподаткування і державного регулювання.

Для оцінювання ролі імпортних операцій у зовнішній торгівлі України доцільно розглянути динаміку експорту та імпорту товарів за основними товарними групами у 2024–2025 рр., що представлено в табл. 1.1. [46].

Таблиця 1.1

Вартісний обсяг товарної структури зовнішньої торгівлі України у 2024–2025 рр., млн дол. США

Код та найменування	2024 рік		2025 рік		Відхилення 2025 р. від 2024 р. (+;-)	
	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт
Всього	41 589	70 679	40 361	84 802	-1 228	+14 123
Продовольчі товари та с/г продукція	24 607	7 639	22 515	18 720	-2 092	+1 081
Мінеральні продукти	3 159	264	2 700	212	-459	-52
Паливно-енергетичні товари	201	8 898	490	10 538	+289	+1 640
Продукція хімічної промисловості, каучук	1 204	11 744	1 333	12 574	+129	+830
Шкірсировина, хутро та вироби з них	100	252	91	245	-9	-7
Деревина та целюлозно-паперові вироби	1 700	1 146	1 980	1 180	+280	+34
Текстиль, текстильні вироби, взуття	748	2 857	808	2 926	+60	+69
Вироби із каміння, скла, кераміка	324	722	377	867	+53	+145
Метали та вироби з них	4 444	3 860	4 723	4 455	+279	+595
Машини устаткування та транспорт	3 459	24 986	3 640	34 115	+181	+9 129
Інші товари	1 642	8 309	1 703	8 971	+61	+662

Джерело: інформація із сайту Державної митної служби України

Аналіз зовнішньої торгівлі України у 2024–2025 рр. свідчить про суттєве перевищення імпорту над експортом. У 2025 р. експорт скоротився на 1 228 млн дол. США, тоді як імпорт зріс на 14 123 млн дол. США, що зумовило поглиблення від'ємного сальдо та посилення імпортозалежності економіки.

Найбільшу частку імпорту у 2025 р. становили машини, устаткування та механізми – 40,2 % проти 35,4 % у 2024 р. Обсяг імпорту цієї групи збільшився на 9 129 млн дол. США. Значними залишалися також обсяги імпорту хімічної продукції (12 574 млн дол. США) та паливно-енергетичних ресурсів, імпорт яких зріс на 1 640 млн дол. США. Ці товари мають важливе значення для забезпечення виробничої та енергетичної стабільності.

Імпортні операції відіграють важливу роль у забезпеченні безперервності господарської діяльності, розширенні ресурсних можливостей підприємства та підвищенні його конкурентоспроможності. По-перше, імпорт забезпечує доступ до сировини, матеріалів і комплектувальних виробів, необхідних для виробничого процесу. По-друге, імпорт обладнання сприяє модернізації виробничих потужностей, автоматизації процесів і впровадженню сучасних технологій. По-третє, імпорт готових товарів дає змогу розширювати асортимент, задовольняти попит споживачів і виходити на нові сегменти ринку. По-четверте, імпорт послуг забезпечує доступ до міжнародної експертизи, інформаційних систем, технологічних рішень і спеціалізованих компетенцій, які підприємство не завжди може сформувати власними силами.

Окремим напрямом, що набуває дедалі більшого поширення, є придбання товарів через міжнародні інтернет-платформи; як зазначають К. В. Шевчук, Н. П. Кузик та О. А. Боярова, облік і оподаткування інтернет-торгівлі пов'язані з низкою специфічних викликів для суб'єктів господарювання [56]. Правові засади здійснення електронної комерції, зокрема укладення електронних правочинів і проведення розрахунків у цій сфері, визначає Закон України «Про електронну комерцію» [51].

Отже, імпортні операції є комплексною складовою зовнішньоекономічної діяльності підприємства, яка поєднує придбання ресурсів у нерезидентів,

договірне регулювання взаємовідносин, організацію поставки, проведення розрахунків, митне оформлення та обліково-аналітичне забезпечення. Їх економічна сутність полягає не лише в задоволенні потреб підприємства в товарах, роботах і послугах, а й у створенні передумов для безперервності виробництва, модернізації основних засобів, розширення асортименту та підвищення конкурентоспроможності.

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку, контролю та оподаткування імпортних операцій

Імпортні операції суб'єктів господарювання є складним об'єктом бухгалтерського обліку, оподаткування та внутрішнього контролю, оскільки їх здійснення передбачає взаємодію з іноземними контрагентами, переміщення товарів через митний кордон України, проведення розрахунків в іноземній валюті та виконання податкових зобов'язань. Основу нормативно-правового регулювання імпорту в Україні становлять законодавчі та нормативні акти, що визначають правові засади зовнішньоекономічної діяльності, порядок переміщення товарів через митний кордон, правила валютних розрахунків, принципи бухгалтерського обліку та механізми оподаткування (рис. 1.2).

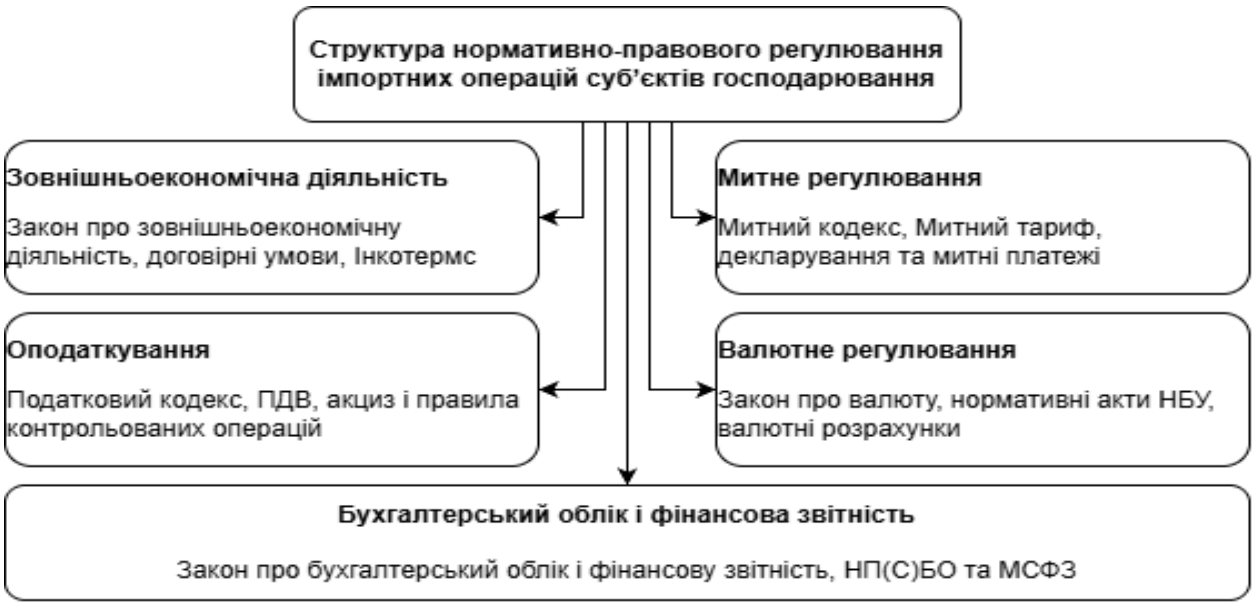

Рис. 1.2. Структура нормативно-правового регулювання імпортних операцій суб'єктів господарювання.

Джерело: побудовано авторкою на основі власних спостережень

Наведений рисунок відображає функціональну структуру нормативного регулювання імпортних операцій. Зовнішньоекономічне, митне, податкове та валютне регулювання визначають правові умови здійснення імпорту, тоді як бухгалтерські стандарти забезпечують методологічну основу відображення відповідних господарських фактів у системі обліку. Їх узгоджене застосування створює інформаційну основу для внутрішнього контролю та прийняття управлінських рішень. Як було зазначено вище, основоположним нормативним актом у сфері зовнішньоекономічної діяльності є Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», який визначає правові засади здійснення зовнішньоекономічних операцій, принципи діяльності їхніх учасників, права та обов’язки суб’єктів господарювання, а також загальні положення щодо укладання й виконання зовнішньоекономічних договорів [53].

Важливе місце в системі регулювання займає Митний кодекс України, положення якого визначають порядок переміщення товарів через митний кордон України, митного декларування, контролю митної вартості та застосування митних режимів. Його норми безпосередньо впливають на документальне оформлення імпорту, визначення митної вартості товарів і розрахунок належних до сплати митних платежів [31].

Податкові аспекти імпортних операцій регулюються Податковим кодексом України, який установлює порядок справляння податку на додану вартість, акцизного податку щодо відповідних товарів та правила оподаткування прибутку підприємств. Особливе значення мають положення щодо визначення бази оподаткування імпортованих товарів, виникнення права на податковий кредит, застосування ставок податків і виконання вимог трансфертного ціноутворення у випадках, передбачених законодавством [45]. Правові засади бухгалтерського обліку визначаються Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Він установлює загальні вимоги до організації обліку, документування господарських операцій, ведення регістрів і складання фінансової звітності [48].

Методологічні особливості обліку імпортних операцій конкретизуються в національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку. Зокрема, НП(С)БО 9 «Запаси» регулює визнання й оцінку придбаних товарно-матеріальних цінностей [42]; НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» визначає правила відображення операцій в іноземній валюті та курсових різниць [39]; НП(С)БО 7 «Основні засоби» застосовується під час придбання імпортованого обладнання, машин та інших об'єктів основних засобів [41]. Для відображення кредиторської заборгованості перед іноземними постачальниками важливе значення має НП(С)БО 11 «Зобов'язання», яке визначає критерії визнання та порядок оцінки зобов'язань підприємства [38]. Узагальнення методологічних положень бухгалтерського обліку експортно-імпортних операцій підприємств здійснено у праці В. Ю. Гордополова [6].

Окремим напрямом є валютне регулювання, яке ґрунтується на Законі України «Про валюту і валютні операції» та нормативно-правових актах Національного банку України. Відповідні положення регламентують проведення валютних операцій, порядок здійснення розрахунків за зовнішньоекономічними договорами та застосування валютного нагляду [49].

Поряд із національним законодавством важливу роль відіграють міжнародні стандарти фінансової звітності. Для підприємств, які складають звітність за МСФЗ, методологічну основу обліку імпорту формують МСБО 2 «Запаси» [33], МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» [34], МСБО 16 «Основні засоби» [32]. У випадках подальшого продажу імпортованих товарів питання визнання доходу регулюється МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами» [35]. Поступова адаптація національного регулювання до європейських підходів зумовлює доцільність вивчення досвіду країн ЄС, зокрема Польщі, на що вказують Л. В. Гуцаленко, А. Д. Діброва, Н. І. Коваль та Н. Г. Царук на прикладі розвитку ринкових відносин у сфері земельного ринку [58].

Для бухгалтерського обліку імпортних операцій велике значення мають документи, які підтверджують виникнення господарської операції та дають

змогу визначити її вартісні й кількісні характеристики. Основні документи, які використовуються під час контролю імпортних операцій, наведено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Основні документи та їх використання в обліку імпортних операцій

Документи	Використання в обліку
ЗЕД-контракт	Визначення договірних умов і підстав здійснення операції
Інвойс	Визначення договірної вартості придбаних товарів
Транспортні документи	Підтвердження перевезення та витрат на доставку
Митна декларація	Підтвердження митного оформлення та даних для обліку митних платежів
Банківські документи	Відображення перерахування коштів і розрахунків із постачальником
Прибуткові документи	Відображення фактичного надходження та оприбуткування запасів

Примітка: побудовано авторкою на основі власних спостережень

Наведений перелік свідчить, що документальне забезпечення імпортних операцій має комплексний характер, оскільки одна господарська операція підтверджується сукупністю взаємопов’язаних документів. Водночас конкретний склад документального забезпечення залежить від умов договору, способу перевезення, порядку митного оформлення та особливостей розрахунків. Для правильного відображення операції в бухгалтерському обліку необхідно враховувати не лише наявність документів, а й відповідність їх змісту фактичним обставинам господарської операції та вимогам законодавства.

Можливість складання та обміну первинними документами в електронній формі, зокрема зовнішньоекономічними контрактами, інвойсами та специфікаціями, ґрунтується на положеннях Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» [50]. Своєю чергою, порядок укладення договорів в електронній формі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем регламентується Законом України «Про електронну комерцію» [51].

Отже, нормативно-правове регулювання обліку, контролю та оподаткування імпортних операцій ґрунтується на положеннях законодавства

України у сфері зовнішньоекономічної діяльності, митного регулювання, оподаткування та бухгалтерського обліку, а також на відповідних національних і міжнародних стандартах. Важливою умовою належного відображення імпортних операцій є їх документальне підтвердження, що забезпечує достовірність облікової інформації, контроль розрахунків із нерезидентами та правильність визначення податкових зобов'язань.

Висновки до розділу 1

У першому розділі магістерської роботи розглянуто економічну сутність імпортних операцій, їх класифікацію та нормативно-правове регулювання обліку, контролю й оподаткування. Встановлено, що імпортні операції охоплюють не лише придбання товарів, робіт і послуг у нерезидентів, а й укладання зовнішньоекономічних договорів, організацію поставок, валютні розрахунки та митне оформлення. Їх здійснення забезпечує підприємства необхідними ресурсами, обладнанням і технологіями, сприяючи безперервності господарської діяльності та підвищенню конкурентоспроможності.

Розглянуті класифікаційні ознаки дали змогу систематизувати імпортні операції за митним режимом, об'єктом імпорту, порядком оподаткування, методом визначення митної вартості та умовами ввезення. Аналіз зовнішньої торгівлі України за 2024–2025 рр. показав зростання обсягів імпорту та його переважання над експортом, що підтверджує значення імпортних поставок для національної економіки.

Дослідження нормативно-правової бази засвідчило, що регулювання імпортних операцій здійснюється на основі законодавства у сферах зовнішньоекономічної діяльності, митної справи, оподаткування, валютних операцій і бухгалтерського обліку. Основними нормативними документами є Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Митний кодекс України, Податковий кодекс України, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також відповідні національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку та МСФЗ. Правильність обліку імпортних

операцій залежить від належного документального оформлення, достовірної оцінки придбаних активів, відображення валютних операцій і курсових різниць та дотримання податкових вимог.

Таким чином, належна організація обліку, контролю та оподаткування імпортних операцій є необхідною умовою достовірності облікової інформації, правильності розрахунків із нерезидентами та виконання податкових зобов’язань підприємства.

РОЗДІЛ 2
ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Дослідження організації імпортних операцій підприємства доцільно розпочати з аналізу його організаційно-правового статусу, основних напрямів господарської діяльності, системи управління та фінансово-економічних показників. Такий підхід дає змогу визначити місце імпортних операцій у господарській діяльності підприємства, оцінити його фінансові можливості й сформувати основу для подальшого дослідження особливостей обліку імпортних закупівель. Як зазначає Т. Гуренко, обліково-аналітичний інструментарій є важливою складовою управління стратегією підприємства, оскільки забезпечує керівництво інформацією для оцінювання поточного стану та обґрунтування управлінських рішень [8].

Об’єктом дослідження є товариство з обмеженою відповідальністю «Технічний сервісний центр „ІНЖЕНЕРІНГ“» (далі – ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»), код ЄДРПОУ 32609246. Підприємство зареєстровано уже понад двадцять років, за даними відкритих реєстраційних джерел, підприємство зареєстроване 9 вересня 2003 року. Організаційно-правова форма підприємства — товариство з обмеженою відповідальністю. Така форма господарювання передбачає здійснення діяльності на основі статуту, формування статутного капіталу та розподіл повноважень між учасниками й виконавчим органом відповідно до законодавства та установчих документів.

Основним видом діяльності Товариства, відповідно до відомостей Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань є Неспеціалізована оптова торгівля (КВЕД 46.90). Основний напрям діяльності – оптова торгівля вогнегасниками, комплектуючими до вогнегасників

та іншого протипожежного обладнання. Водночас підприємство має низку додаткових зареєстрованих видів діяльності, які охоплюють виробництво будівельних металевих конструкцій частин конструкцій, ремонт і технічне обслуговування машин та устаткування, будівництво житлових і нежитлових будівель, виробництво машин загального й спеціального призначення, а також дослідження та експериментальні розробки у сфері природничих і технічних наук (табл. 2.1.) [17].

Таблиця 2.1

Інформація про основну діяльність ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Показники	Зміст
Повне найменування юридичної особи	Товариство з обмеженою відповідальністю «Технічний сервісний центр „ІНЖЕНЕРІНГ“»
Скорочена назва	ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»
Код ЄДРПОУ	32609246
Дата реєстрації	09.09.2003
Місцезнаходження юридичної особи	08132, Україна, Києво-Святошинський р-н, Київська обл., місто Вишневе, вулиця Київська, будинок 8
Керівник	Карачевцев Микола Іванович
Розмір статутного капіталу	18 500,00 грн.
Організаційно-правова форма	Товариство з обмеженою відповідальністю
Основний вид діяльності за КВЕД	46.90 Неспеціалізована оптова торгівля
Додаткові види діяльності	Виробництво металевих виробів і конструкцій, ремонт і технічне обслуговування обладнання, будівництво, виробництво машин та обладнання, науково-технічні дослідження

Джерело: побудовано авторкою на основі [17]

Отже, ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» є суб’єктом господарювання, який здійснює діяльність на ринку з 2003 року. Основним напрямом його діяльності є неспеціалізована оптова торгівля, водночас перелік додаткових видів діяльності свідчить про ширший спектр господарських операцій, зокрема у сферах виробництва металевих виробів і конструкцій, ремонту та технічного обслуговування обладнання, будівництва і виробництва машин та обладнання.

Управління підприємством здійснюється директором, який несе відповідальність за результати фінансово-господарської діяльності. Керівником

та засновником підприємства є фізична особа, частка якої у статутному капіталі становить 100%, що свідчить про централізовану модель управління.

З огляду на специфіку діяльності, підприємство може здійснювати операції як з вітчизняними, так і з іноземними контрагентами, що обумовлює необхідність належної організації обліку імпортних операцій, контролю за рухом товарів та дотримання вимог податкового і митного законодавства. Структура товарів оптової торгівлі проаналізована в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Склад і структура товарів в ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Товари	2023 р.		2024 р.		2025 р.		Абсолютне відхилення 2025 р. від 2024 р. (шт.)	Темп приросту у % 2025 р. до 2024 р.
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%		
Всього	31 291	100	41 382	100	16 953	100	-24 429	-59,03

Джерело: побудовано авторкою на основі даних ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Аналізуючи динаміку та структуру вартості товарів у ТОВ «ТСЦ «ІНЖЕНЕРІНГ», можна відзначити, що у 2024 році загальна вартість товарів зросла порівняно з 2023 роком із 31 291 до 41 382 тис. грн. Однак у 2025 році спостерігалося суттєве скорочення цього показника до 16 953 тис. грн, що на 24 429 тис. грн, або 59,03%, менше порівняно з попереднім роком. Така динаміка свідчить про значне зменшення вартісного обсягу товарів підприємства у 2025 році.

Важливим етапом оцінювання фінансово-економічного стану підприємства є аналіз його ліквідності, який дає змогу визначити здатність своєчасно виконувати поточні зобов'язання за рахунок наявних оборотних активів. Для оцінювання ліквідності ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» доцільно розрахувати основні показники, зокрема коефіцієнти покриття, швидкої та абсолютної ліквідності, а також визначити величину чистого оборотного капіталу. Результати проведених розрахунків за 2024 – 2025 рр. наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз ліквідності ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Коефіцієнти	Методика розрахунку	2024 р.	2025 р.	Нормативне значення
Покриття	Розділ II активу балансу (рядок 1195) / розділ III пасиву балансу (рядок 1695)	2,35	3,89	1,0 – 2,0
Швидкої ліквідності	Розділ II активу балансу (р.1195 - р.1100) / розділ III пасиву балансу р.1695	0,97	1,82	0,6 – 1,0
Абсолютної ліквідності	Розділ II активу балансу (р.1160 + р.1165) / розділ III пасиву балансу р.1695	0,16	0,27	0,2 – 0,5
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	Розділ II активу балансу р.1195 – розділ III пасиву балансу р.1695	11 923,2	12 733,8	> 0

Джерело: систематизовано авторкою на основі даних ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

За результатами проведеного аналізу встановлено позитивну динаміку показників ліквідності ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» у 2024–2025 рр. Коефіцієнт покриття зріс із 2,35 до 3,89, а коефіцієнт швидкої ліквідності – з 0,97 до 1,82, що свідчить про покращення здатності підприємства погашати поточні зобов'язання. Коефіцієнт абсолютної ліквідності збільшився з 0,16 до 0,27 та у 2025 році досяг нормативного значення. Чистий оборотний капітал також зріс на 810,6 тис. грн і становив 12 733,8 тис. грн., досліджуваному періоді спостерігається покращення ліквідності та платоспроможності підприємства.

Для більш ґрунтовної оцінки організаційно-економічного стану ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» доцільно дослідити динаміку та структуру його активів і джерел їх формування. З цією метою проведено горизонтальний та вертикальний аналіз бухгалтерського балансу підприємства за 2024–2025 роки. Горизонтальний аналіз дає змогу визначити абсолютні й відносні зміни основних статей балансу протягом досліджуваного періоду, тоді як вертикальний аналіз характеризує питому вагу окремих складових активів і пасивів у загальній валюті

балансу. Результати горизонтального аналізу балансу ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» наведено в додатку А.1, а результати вертикального аналізу – у додатку А.2.

За результатами проведеного аналізу встановлено, що загальна вартість активів підприємства у 2025 році порівняно з 2024 роком зменшилася на 3 903,0 тис. грн, або на 18,28 %, і становила 17 450,6 тис. грн. Основну частину активів підприємства формують оборотні активи, питома вага яких зросла з 97,06 % у 2024 році до 98,20 % у 2025 році. Водночас вартість необоротних активів скоротилася на 314,4 тис. грн.

У структурі оборотних активів найбільшу частку становлять запаси, хоча їх вартість протягом досліджуваного періоду зменшилася на 3 095,0 тис. грн. Також спостерігається зменшення дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги на 77,0 тис. грн. Водночас інша поточна дебіторська заборгованість зросла на 1 201,7 тис. грн, що потребує додаткової уваги під час оцінювання стану розрахунків підприємства.

Аналіз пасивів свідчить про збільшення власного капіталу на 496,2 тис. грн, або на 4,30 %, що зумовлено зростанням нерозподіленого прибутку. Питома вага власного капіталу у валюті балансу збільшилася з 54,00 % до 68,92 %. Одночасно поточні зобов'язання підприємства скоротилися на 4 399,2 тис. грн, або на 49,98 %. Це свідчить про зменшення обсягу поточних боргових зобов'язань та зміну структури джерел фінансування діяльності підприємства.

Отже, проведений аналіз організаційно-економічної діяльності ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» дав змогу встановити, що підприємство здійснює переважно оптову торгівлю протипожежним обладнанням та має понад двадцятирічний досвід господарювання. Протягом 2023–2025 років спостерігалося збільшення загального обсягу товарів, що свідчить про розширення торговельної діяльності підприємства. Аналіз фінансово-економічних показників за 2024–2025 роки засвідчив покращення ліквідності та платоспроможності, зокрема зростання коефіцієнтів покриття, швидкої й абсолютної ліквідності, а також чистого оборотного капіталу.

Водночас аналіз майнового стану підприємства виявив скорочення загальної вартості активів, переважання оборотних активів у їх структурі, збільшення власного капіталу та зменшення поточних зобов'язань. Загалом результати дослідження свідчать про достатню фінансову спроможність підприємства для здійснення господарської діяльності та створюють передумови для подальшого дослідження організації обліку, контролю й оподаткування імпортних операцій ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“».

Наведені характеристики визначають організаційні та економічні особливості діяльності підприємства, які необхідно враховувати під час дослідження його облікової системи. Зокрема, різнопрофільність господарської діяльності зумовлює необхідність належної організації обліку товарних запасів, а також забезпечення внутрішнього контролю за здійсненням господарських операцій. Як зазначають А. Кравцов та Н. Кузик, обґрунтована класифікація запасів є важливим елементом менеджменту бізнес-процесів підприємства в умовах невизначеності [20], що для ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» обумовлює доцільність відокремленого аналітичного обліку імпортованих товарів.

2.2. Облікова політика та документальне забезпечення обліку та оподаткування імпортних операцій

Ефективна організація бухгалтерського обліку імпортних операцій суб'єктів господарювання значною мірою залежить від належного формування облікової політики та забезпечення своєчасного документування господарських процесів, пов'язаних із придбанням товарів у нерезидентів. Специфіка імпортної діяльності полягає в необхідності врахування валютних, митних, логістичних і податкових аспектів, що зумовлює підвищені вимоги до організації облікової роботи підприємства.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» облікова політика являє собою сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для ведення

бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності [48]. Водночас її формування передбачає врахування особливостей господарської діяльності підприємства, зокрема здійснення операцій із придбання товарів за межами митної території України.

Дослідження особливостей діяльності ТОВ «ТСЦ «ІНЖЕНЕРІНГ» та здійснюваних ним імпортних операцій дає змогу виокремити основні складові організації обліку імпортованих товарів. Зокрема, обліковий процес охоплює питання оцінки вибуття запасів, формування їх первісної вартості, валютного перерахунку, відображення товарів у дорозі, обліку митних платежів та ведення аналітичного обліку за відповідними об'єктами. Систематизовані складові облікової політики підприємства представлено на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Основні складові облікової політики щодо обліку імпортованих товарів у ТОВ «ТСЦ «ІНЖЕНЕРІНГ»

Примітка. Побудовано авторкою на основі опрацювання матеріалів бухгалтерського обліку ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Наведена схема відображає комплексний характер організації обліку імпортованих товарів у ТОВ «ТСЦ «ІНЖЕНЕРІНГ». Кожна із зазначених складових забезпечує належне документальне оформлення та відображення відповідних господарських операцій.

Особливе значення має формування первісної вартості товарів з урахуванням витрат, пов'язаних з їх імпортом, а також валютний перерахунок і деталізація аналітичного обліку за іноземними постачальниками, зовнішньоекономічними контрактами та окремими партіями товарів. У сукупності зазначені елементи формують інформаційну основу для контролю за рухом імпортованих товарів, визначення їх собівартості та оцінювання ефективності здійснення зовнішньоекономічних операцій. Організаційно-методичні аспекти обліку логістичних операцій імпорту товарів, витрати на які впливають на формування первісної вартості запасів, детально розглядає А. І. Люба [29].

Особливу увагу в межах облікової політики необхідно приділити формуванню первісної вартості імпортованих запасів. Відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси» до первісної вартості придбаних за плату запасів включаються суми, що сплачуються постачальнику згідно з договором, ввізне мито, непрямі податки, які не відшкодовуються підприємству, транспортно-заготівельні витрати та інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням запасів і доведенням їх до стану, придатного для використання у запланованих цілях [42].

Не менш важливе значення для організації обліку імпортних операцій має правильне визначення валютного курсу. Відповідно до НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» операції в іноземній валюті під час первісного визнання відображаються із застосуванням валютного курсу на дату здійснення операції. Якщо перед придбанням товарів здійснюється авансова оплата, вартість відповідної частини активу визначається із застосуванням курсу на дату здійснення авансового платежу. У разі здійснення декількох авансових платежів застосовуються курси відповідних дат їх здійснення. Крім того, на дату балансу

та дату здійснення господарської операції підприємство визначає курсові різниці за монетарними статтями відповідно до вимог стандарту [39].

Л.М. Очеретько, М. В. Плекан та О. А. Курей наголошують, що чітке закріплення в обліковій політиці порядку визначення та відображення курсових різниць дає змогу уникнути типових помилок в обліку валютних операцій у ЗЕД і знизити пов’язані з ними податкові ризики [44].

Наступним важливим елементом організації обліку імпортних операцій є документальне забезпечення. Відповідно до статті 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які можуть складатися в паперовій або електронній формі та повинні містити обов'язкові реквізити [48].

Аналіз документального забезпечення зовнішньоекономічної діяльності ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» засвідчує, що оформлення експортно-імпортних операцій передбачає використання декількох функціональних груп документів, зокрема комерційних, транспортних, митних, платіжних та страхових. Кожна із зазначених груп забезпечує документальне підтвердження окремих етапів здійснення зовнішньоекономічної операції та формує інформаційну основу для її відображення в бухгалтерському обліку [56]. Важливість належного документального забезпечення господарських операцій підтверджується також дослідженнями Н. В. Оляднічук та О. Д. Підлубна, які наголошують на необхідності впорядкування первинних документів і систематизації їх використання в аналітичному та синтетичному обліку [43].

На взаємозв'язок бухгалтерського та податкових розрахунків імпортних операцій звертає увагу О. І. Малецька, яка наголошує на важливості узгодження облікових процедур із вимогами податкового, митного та валютного законодавства [30]. Для ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» дотримання цих вимог має практичне значення, оскільки належне документальне підтвердження імпортних операцій є необхідною умовою достовірного відображення їх в обліку,

правильності визначення податкових зобов'язань та мінімізації податкових ризиків підприємства».

З метою систематизації документального забезпечення імпортних операцій наведено послідовність документообігу, зокрема на матеріалах ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Послідовність документообігу імпортних операцій

Джерело: Систематизовано автором на основі власних спостережень у ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Важливим напрямом удосконалення організації обліку імпортних операцій є формування раціонального документообігу, який передбачає визначення послідовності руху документів, відповідальних осіб, строків їх опрацювання та передачі до бухгалтерської служби. З метою вдосконалення організації обліку імпортних операцій у ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» пропонується запровадити раціональну систему документообігу, яка передбачатиме визначення послідовності руху документів на кожному етапі здійснення імпортної операції, закріплення відповідальних осіб, установлення строків опрацювання документів та їх своєчасної передачі до бухгалтерської служби. Послідовність документального забезпечення імпортних операцій ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“») наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Організація документообігу під час здійснення імпортних операцій (на матеріалах ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»)

Операції	Основні документи	Відповідальні особи	Вплив на організацію обліку
Укладання контракту	Контракт, специфікація, додаткові угоди	Керівник	Відкриття аналітичного обліку за контрактом
Проведення оплати	Інвойс, платіжне доручення, банківська виписка	Бухгалтер, фінансовий відділ	Відображення авансу або погашення заборгованості
Відвантаження товару	Інвойс, пакувальний лист, CMR, коносамент	Іноземний постачальник, перевізник	Підтвердження відвантаження та транспортних витрат
Митне оформлення	Митна декларація, документи про митну вартість, платіжні документи	Митний брокер, бухгалтер	Відображення митних платежів та імпортного ПДВ
Приймання товарів	Акт приймання, прибуткові документи, транспортна накладна	Матеріально відповідальна особа	Оприбуткування товарів
Завершення облікової обробки	Бухгалтерська довідка, облікові регістри, банківські виписки	Бухгалтер	Визначення первісної вартості та відображення операцій у регістрах

Примітка: пропозиції авторки для ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

На нашу думку, запропонований порядок документообігу у ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“») дозволить забезпечити послідовне формування інформації про імпортні операції на всіх етапах їх здійснення. Водночас доцільним є застосування електронного документообігу, що сприятиме скороченню часу на оброблення документів, зменшенню ризику їх втрати та підвищенню оперативності облікової інформації.

Ефективність такого підходу зростає за умови використання ERP-систем, які забезпечують інтеграцію даних про закупівлі, складські операції, розрахунки з контрагентами та формування облікових регістрів в єдиному інформаційному середовищі [26]. Питання документального забезпечення обліку в умовах цифрової трансформації підприємств також висвітлено у працях В. С. Литвиненка та О. В. Кривошея [27].

Окрему увагу необхідно приділити організації аналітичного обліку імпортних операцій у ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“». Для підвищення ефективності контролю за розрахунками з іноземними постачальниками у ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» аналітичний облік здійснюють у розрізі кожного контрагента, укладеного контракту, окремої партії товару та валюти розрахунків. Такий підхід дозволяє оперативно отримувати інформацію про стан розрахунків, суми попередньої оплати, наявність кредиторської заборгованості та рух імпортованих товарів.

Таким чином, облікова політика та документальне забезпечення є взаємопов'язаними складовими системи бухгалтерського обліку й оподаткування імпортних операцій ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“». Раціональне визначення методів оцінки запасів, порядку валютного перерахунку, формування первісної вартості товарів і організації аналітичного обліку створює належні передумови для достовірного відображення імпортних операцій. Водночас систематизація первинних документів, визначення відповідальних осіб і впровадження чіткого графіка документообігу забезпечують підвищення ефективності внутрішнього контролю, своєчасність податкових розрахунків та зниження ризиків виникнення помилок у бухгалтерському обліку.

2.3. Синтетичний та аналітичний облік імпортних операцій і валютних розрахунків та відображення курсових різниць

Важливою складовою організації бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності підприємства є правильне відображення імпортних операцій на рахунках бухгалтерського обліку, забезпечення достовірності розрахунків з іноземними постачальниками та своєчасне визначення курсових різниць. Специфіка таких операцій зумовлена тим, що придбання товарів у нерезидентів передбачає здійснення розрахунків в іноземній валюті, необхідність митного оформлення, врахування супутніх витрат і дотримання вимог валютного та податкового законодавства.

Організація синтетичного й аналітичного обліку імпортних операцій ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» забезпечує формування повної інформації про придбання товарів та інших матеріальних цінностей у нерезидентів, їх фактичну собівартість, стан розрахунків із закордонними контрагентами та вплив валютних коливань на фінансові результати підприємства.

Першочерговим завданням обліку імпортних операцій є правильне визначення первісної вартості придбаних активів. Відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси» первісна вартість запасів, придбаних за плату, формується на основі фактичних витрат, безпосередньо пов'язаних із придбанням таких запасів та доведенням їх до стану, придатного для використання у запланованих цілях [42].

Зокрема, до первісної вартості імпортованих товарів включаються:

- контрактна вартість товарів за вирахуванням непрямих податків, що відшкодовуються підприємству;
- ввізне мито;
- непрямі податки, які не відшкодовуються підприємству;
- транспортно-заготівельні витрати, зокрема витрати на перевезення, навантаження, розвантаження та страхування вантажу;
- послуги митного брокера та інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням товарів і доведенням їх до стану, придатного для використання.

В таблиці 2.5 наведено рахунки та субрахунки, які доцільно використовувати в бухгалтерському обліку ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» для відображення імпортних операцій.

Таблиця 2.5

Рахунки, які використовуються у ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» для обліку імпортних товарів

Номер рахунку	Назва рахунку	Призначення
15	Капітальні інвестиції	для відображення витрат на придбання імпортного обладнання, призначеного для використання як основні засоби підприємства, зокрема субрахунок 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»;
20	Виробничі запаси	для обліку імпортованої сировини, матеріалів і комплектувальних виробів

Продовження табл. 2.5

28	Товари	для обліку товарів, придбаних з метою подальшого продажу
312	Поточні рахунки в іноземній валюті	для обліку коштів в іноземній валюті
632	Розрахунки з іноземними постачальниками	для обліку кредиторської заборгованості перед нерезидентами
641	Розрахунки за податками	для відображення розрахунків із бюджетом, зокрема за імпортним ПДВ
714	Дохід від операційної курсової різниці	для відображення позитивних курсових різниць за операційними монетарними статтями
945	Втрати від операційної курсової різниці	для відображення негативних курсових різниць за операційними монетарними статтями

Примітка: Систематизовано авторкою на основі спостережень, проведених у ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Застосування зазначених рахунків у ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» дає можливість забезпечити систематизацію інформації про рух імпортованих активів, розрахунки з іноземними постачальниками та валютні операції підприємства [53]. Згідно з НП(С)БО 21 операції в іноземній валюті первісно відображаються у валюті звітності за офіційним курсом НБУ на дату операції. Статті балансу поділяються на монетарні і немонетарні:

- Монетарні статті (кошти на валютних рахунках, кредиторська заборгованість перед нерезидентами) перераховуються за курсом НБУ на дату балансу і на дату розрахунків. Різниці, до виникають, відображаються у складі операційних доходів (714) або витрат (945) [2].
- Немонетарні статті (передоплата постачальнику, запаси, основні засоби) після первісного визнання не переоцінюються і залишаються за курсом на дату їх виникнення.

У процесі опрацювання первинних документів та матеріалів бухгалтерського обліку ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» досліджено порядок відображення імпортних операцій у системі синтетичного обліку підприємства. Зокрема, встановлено особливості формування облікових записів залежно від послідовності здійснення розрахунків з іноземними постачальниками. За результатами дослідження виокремлено два варіанти облікового відображення

імпортних операцій: за умови попередньої оплати постачальнику та за умови отримання товарів із подальшим погашенням кредиторської заборгованості.

За результатами опрацювання зовнішньоекономічного контракту та первинних документів ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» розглянемо порядок відображення імпортної операції, за якою першою подією є перерахування авансу іноземному постачальнику. Зокрема, підприємством укладено зовнішньоекономічний контракт на придбання партії товарів у нерезидента загальною вартістю 2 000 дол. США. Відповідно до умов контракту передбачено 100 % попередню оплату вартості товару. Після перерахування авансового платежу іноземний постачальник здійснив відвантаження товару, який надійшов на митну територію України та пройшов процедуру митного оформлення. Окрім контрактної вартості товару, під час здійснення імпортної операції підприємство понесло витрати на сплату митного мита, послуги митного брокера та транспортно-експедиційне обслуговування. Зазначені операції супроводжувалися відповідним документальним оформленням та відображенням у бухгалтерському обліку. На основі досліджених документів систематизовано послідовність господарських операцій та відповідну кореспонденцію рахунків за умови попередньої оплати іноземному постачальнику, що наведено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Облікове відображення імпортної операції при передоплаті постачальнику (на матеріалах ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»)

Господарська операція	Дебет	Кредит	Первинний документ	Сума, дол США/грн
Перераховано аванс постачальнику (курс 44,7 грн/дол.)	371	312	Виписка банку	89 400
Перерахування коштів на сплату митних платежів (мито)	377	311	Митна декларація	2 000
Перерахування коштів на сплату «імпортного» ПДВ	377	311	Митна декларація	18 280
Оплата послуг митного брокера	377	311	Виписка банку	6 000

Продовження табл. 2.6

Оплата транспортно-експедиційних послуг	377	311	Виписка банку	3 500
Відображення податкового кредиту з ПДВ	641	377	Митна декларація	18 280
Оприбуткування імпортованого товару	281	632	Інвойс, контракт	89 400
Зарахування авансу в рахунок зобов'язань	632	371	Бухгалтерська довідка	89 400
Включення супровідних витрат до первісної вартості	281	377	Бухгалтерська довідка	11 500

Примітка: побудовано авторкою на основі опрацювання первинних документів та матеріалів бухгалтерського обліку ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“».

У процесі дослідження документального забезпечення імпортних операцій ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» було розглянуто порядок здійснення імпортної операції на умовах післяплати. Зокрема, товариством було укладено зовнішньоекономічний контракт із постачальником-нерезидентом на придбання партії товарів вартістю 1 000 дол. США. За умовами контракту розрахунки з постачальником здійснюються після отримання товару та проходження митного оформлення.

Для відображення зазначеної операції в бухгалтерському обліку приймемо, що на дату митного оформлення курс НБУ становив 44,00 грн за 1 дол. США, а на дату погашення заборгованості — 43,80 грн за 1 дол. США. Відповідно, первісна контрактна вартість товарів становить 44 000 грн. Послідовність відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку наведено в таблиці 2.7.

Отже, проведене нами дослідження в рамках виконання завдань магістерської кваліфікаційної роботи щодо порядку бухгалтерського відображення імпортних операцій ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» дало змогу розкрити особливості формування облікових записів залежно від умов

розрахунків з іноземними постачальниками. Зокрема, за умови попередньої оплати у ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» особливу увагу приділяють правильному відображенню авансових платежів та визначення валютного курсу для формування первісної вартості імпортованих товарів. За умови післяплати основна увага бухгалтерією ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» приділяється увага обліку кредиторської заборгованості перед нерезидентом, її перерахунку відповідно до зміни валютного курсу, а також відображенню курсових різниць.

Таблиця 2.7

Облікове відображення імпортної операції за умови післяплати
(на матеріалах ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»)

Господарська операція	Дебет	Кредит	Документальне забезпечення	Сума, дол США/грн
Перерахування коштів на сплату митних платежів (мито)	377	311	Митна декларація	2 000
Перерахування коштів на сплату «імпортного» ПДВ	377	311	Митна декларація	8 800
Оплата послуг митного брокера	377	311	Виписка банку	6 000
Оплата транспортно-експедиційних послуг	377	311	Виписка банку	3 500
Відображення податкового кредиту з ПДВ	641	377	Митна декларація	8 800
Оприбуткування імпортованого товару	281	632	Інвойс, контракт	44 000
Включення супровідних витрат до первісної вартості	281	377	Бухгалтерська довідка	11 500
Сплата постачальнику	632	312	Виписка банку	43 800
Відображено позитивну курсову різницю	632	714	Бухгалтерська довідка	200
Дохід від курсової різниці віднесений на фінансовий результат	714	791	Бухгалтерська довідка	200

Примітка: побудовано авторкою на основі опрацювання первинних документів та матеріалів бухгалтерського обліку ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Узагальнення розглянутих операцій свідчить про необхідність забезпечення належної взаємодії між документальним оформленням, синтетичним та аналітичним обліком імпортних операцій товариства. Практичне значення такого підходу полягає у забезпеченні достовірності відображення вартості придбаних товарів, супутніх витрат, розрахунків із нерезидентами та податкових зобов'язань, що формує належне інформаційне забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Загалом, вибір умов розрахунків із нерезидентом безпосередньо впливає на порядок відображення імпортних операцій у бухгалтерському обліку. У разі попередньої оплати гривнева оцінка сплаченого авансу залишається незмінною, що дозволяє уникнути виникнення курсових різниць за відповідною сумою. Натомість у разі отримання товарів із подальшою оплатою виникає монетарна кредиторська заборгованість, яка підлягає перерахунку та може спричиняти виникнення додаткових доходів або витрат підприємства.

Як зазначає Т. Войтенко, дата та метод розрахунку курсових різниць безпосередньо впливають на величину фінансового результату, а отже, і на податкові наслідки операції [4]. Особливої уваги організація обліку курсових різниць потребує в умовах воєнного стану, що супроводжується значними коливаннями валютного курсу, на чому наголошують Т. Шепель та А. Баран [57].

Наступним важливим напрямом обліку імпортних операцій є організація аналітичного обліку. Якщо синтетичний облік забезпечує узагальнення інформації про господарські операції в грошовому вимірнику, то аналітичний облік дозволяє деталізувати її за окремими об'єктами, контрагентами та напрямами діяльності.

У процесі дослідження організації бухгалтерського обліку ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» особливу увагу приділено аналітичному обліку імпортних операцій. Опрацювання облікових матеріалів підприємства дало змогу виокремити основні аналітичні рахунки, за якими формується та систематизується інформація про розрахунки з іноземними постачальниками, виконання зовнішньоекономічних контрактів, надходження товарів і погашення

заборгованості. Узагальнення встановлених аналітичних рахунків, що використовуються бухгалтерією ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» та їх інформаційне призначення, наведено на рис. 2.3:

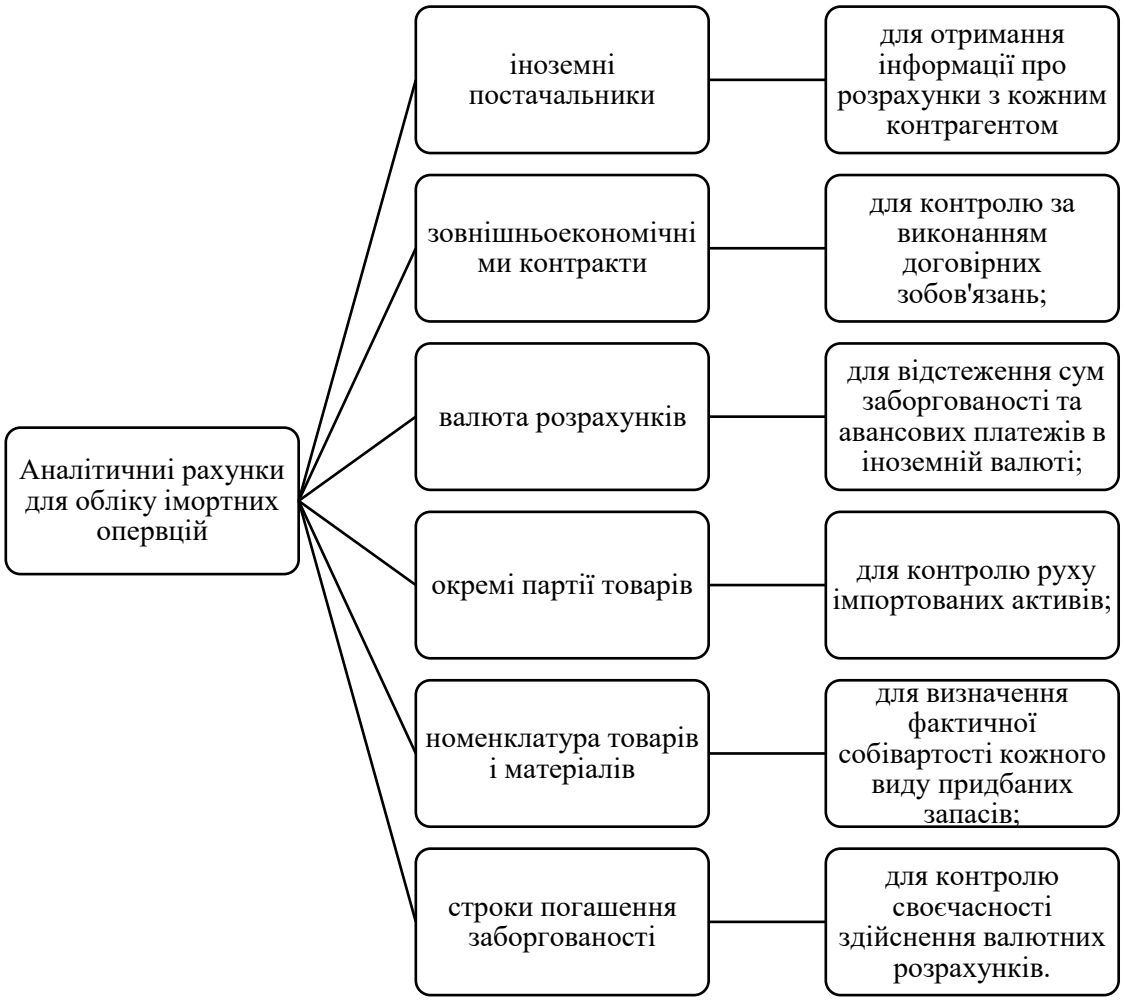

Рис. 2.3. Аналітичні розрізи обліку імпортних операцій у ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Примітка. Побудовано авторкою на основі опрацювання матеріалів бухгалтерського обліку ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Особливе значення має деталізація аналітичного обліку за субрахунками 371 і 632. Такий підхід дозволяє відокремити інформацію про перераховані аванси від фактичної кредиторської заборгованості перед іноземними постачальниками, а також забезпечити правильність визначення курсових різниць. . Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та застосування методів управління нею, як зазначають К. Т. Коновалова та А. С. Макарова,

сприяють своєчасному виконанню зобов'язань і зміцненню платіжної дисципліни підприємства [19].

Отже, синтетичний та аналітичний облік імпортних операцій і валютних розрахунків є важливими складовими інформаційного забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“». Правильне формування первісної вартості імпортованих активів, розмежування монетарних і немонетарних статей, своєчасне визначення курсових різниць та належна деталізація розрахунків з іноземними постачальниками сприяють підвищенню достовірності бухгалтерської інформації та ефективності контролю за імпортними операціями підприємства.

2.4. Оподаткування імпортних операцій

Оподаткування імпортних операцій є важливою складовою системи обліково-контрольного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. Ввезення товарів на митну територію України супроводжується виникненням податкових зобов'язань, пов'язаних зі сплатою митних платежів, насамперед податку на додану вартість та ввізного мита, а в разі імпорту підакцизних товарів – також акцизного податку. Особливості оподаткування залежать від товарної номенклатури, митної вартості, країни походження товару, митного режиму та податкового статусу підприємства.

Основним податком, що справляється під час імпорту товарів, є податок на додану вартість. Відповідно до підпункту «в» пункту 185.1 статті 185 Податкового кодексу України операції з ввезення товарів на митну територію України є об'єктом оподаткування ПДВ. При цьому обов'язок зі сплати податку виникає незалежно від того, чи є імпортер виробником, торговельним підприємством або іншим суб'єктом господарювання, який використовує ввезені товари у своїй діяльності [45].

Як зазначають Л. В. Гуцаленко та О. О. Минник, податок на додану вартість посідає одне з провідних місць у системі оподаткування України [10], що

зумовлює підвищену увагу контролюючих органів до правильності його обчислення, зокрема під час імпорту.

Особливістю імпортного ПДВ є порядок визначення бази оподаткування. Згідно з пунктом 190.1 статті 190 Податкового кодексу України базою оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України, є договірна (контрактна) вартість, але не нижче митної вартості таких товарів, визначеної відповідно до Митного кодексу України, з урахуванням мита та акцизного податку, які підлягають сплаті [45].

Загальний порядок розрахунку можна представити на рисунку 2.4.

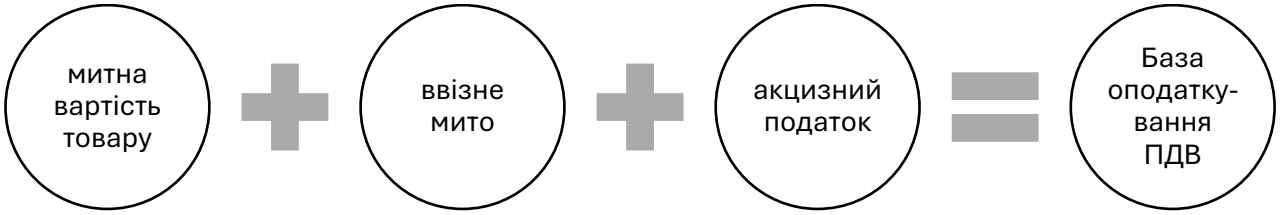

Рис. 2.4. Формування бази оподаткування ПДВ

Примітка: сформовано авторкою на основі власних спостережень

Основна ставка ПДВ становить 20 %. Водночас Податковим кодексом передбачено застосування ставок 7 % та 14 % до окремих визначених категорій товарів. Тому під час оформлення імпортної операції необхідно перевіряти не лише загальну ставку податку, а й належність конкретного товару до категорій, для яких законодавством установлено спеціальну ставку [45].

Важливе значення для оподаткування імпорту має правильне визначення митної вартості товарів. Вона використовується не лише для нарахування ввізного мита, а й для розрахунку бази оподаткування ПДВ. Митна вартість визначається відповідно до положень розділу III Митного кодексу України. Основним методом її визначення є метод за ціною договору щодо товарів, які імпортуються, за умови дотримання встановлених законодавством вимог [31].

Другим важливим митним платежем є ввізне мито. Його нарахування здійснюється відповідно до положень Митного кодексу України та ставок, установлених Митним тарифом України. Розмір мита залежить від коду товару

згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД), країни походження товару та можливості застосування тарифних преференцій. Для товарів можуть установлюватися такі ставки мита:.

- адвалорна (установлена у відсотках до митної вартості товарів);
- специфічна (установлена у грошовому розмірі на одиницю відповідних товарів);
- комбінована (складається з адвалорної та специфічної ставок мита) [54].

У разі ввезення підакцизних товарів додатково справляється акцизний податок. Перелік підакцизних товарів, об'єкти оподаткування, ставки та порядок сплати визначаються розділом VI Податкового кодексу України. Для імпортера необхідність нарахування акцизного податку залежить від того, чи належить ввезений товар до категорій, визначених статтею 215 Кодексу [45]. Якщо підприємство імпортує товари, які не належать до підакцизних, акцизний податок у межах такої операції не нараховується.

Окремої уваги потребує порядок виникнення податкових зобов'язань та формування податкового кредиту з ПДВ під час імпорту. Відповідно до пункту 187.8 статті 187 Податкового кодексу України датою виникнення податкових зобов'язань у разі ввезення товарів на митну територію України є дата подання митної декларації для митного оформлення. Для платника ПДВ сума податку, сплачена під час митного оформлення імпортованих товарів, за дотримання встановлених законодавством умов включається до податкового кредиту. Згідно з пунктом 198.2 статті 198 Податкового кодексу України датою віднесення сум ПДВ до податкового кредиту є дата сплати податку за податковими зобов'язаннями, визначеними відповідно до пункту 187.8 Кодексу. Документальним підтвердженням права на податковий кредит є митна декларація, оформлена відповідно до вимог законодавства та така, що підтверджує сплату податку [45].

Практична організація бухгалтерського обліку митних платежів за імпортними операціями передбачає належне документальне оформлення господарських операцій та правильне відображення відповідних сум на рахунках

бухгалтерського обліку. З метою конкретизації особливостей облікового відображення таких операцій доцільно розглянути приклад імпорту товарів У ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“». Зокрема, змоделюємо господарську ситуацію, за якої підприємство придбаває електронне обладнання в іноземного постачальника та здійснює його митне оформлення на території України. На основі визначених умов операції сформовано кореспонденцію рахунків, наведено відповідні первинні документи та розраховано суми митних платежів. Практичний порядок відображення зазначених операцій у бухгалтерському обліку представлено в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Відображення митних платежів за імпортними операціями в бухгалтерському обліку ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Господарська операція	Дебет	Кредит	Документальне забезпечення	Сума, грн
Нараховано мито при імпорті товару	281	641	Митна декларація	22 000
Нараховано митний збір	281	642	Митна декларація	1 320
Нараховано податкове зобов’язання з ПДВ	643	641	Митна декларація	92 400
Сплачено мито	641	311	Виписка банку	22 000
Сплачено митний збір	642	311	Виписка банку	1 320
Сплачено ПДВ при імпорті та відображено податковий кредит з ПДВ	641 641	311 643	Виписка банку	92 400 92 400
Оприбутковано товар від іноземного постачальника	281	632	Інвойс, контракт	440 000
Відображено дохід від операційної курсової різниці на кінець звітного періоду	632	714	Бухгалтерська довідка	5 000
Погашено заборгованість іноземному постачальнику	632	312	Виписка банку	438 000
Відображено втрати від операційної курсової різниці на дату погашення заборгованості	945	362	Бухгалтерська довідка	3 000

Примітка: побудовано авторкою на основі опрацювання первинних документів та матеріалів бухгалтерського обліку ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Крім податків, що сплачуються безпосередньо під час митного оформлення, імпортні операції впливають на визначення об’єкта оподаткування податком на прибуток підприємств. Відповідно до підпункту 134.1.1 пункту 134.1 статті 134 Податкового кодексу України об’єкт оподаткування визначається на основі фінансового результату до оподаткування, сформованого за даними бухгалтерського обліку та фінансової звітності, з подальшим коригуванням на податкові різниці у випадках, передбачених Кодексом. Вплив імпорту на цей податок проявляється через формування первісної вартості придбаних активів, визнання витрат під час їх реалізації або використання, нарахування амортизації, а також відображення курсових різниць за валютними монетарними статтями [45].

Водночас розвиток міжнародного податкового законодавства посилює вимоги до прозорості операцій з нерезидентами: зокрема, Л. Гуцаленко та Б. Тохимець досліджують еволюцію правил оподаткування прибутку контрольованих іноземних компаній як одного з інструментів протидії розмиванню податкової бази [13].

Таким чином, податковий облік імпортних операцій потребує комплексного підходу, оскільки передбачає одночасне дотримання норм податкового та митного законодавства, правильне визначення митної вартості, класифікацію товарів за УКТ ЗЕД, своєчасну сплату митних платежів і документальне підтвердження права на податковий кредит. Для підприємства особливого значення набуває узгодження даних бухгалтерського обліку, митних декларацій, банківських документів і податкової звітності. Вивчення зарубіжного досвіду оподаткування, як свідчать дослідження Т. О. Гуренко та А. Ю. Іваненка, дає змогу виявити проблемні питання вітчизняної податкової системи та окреслити напрями її вдосконалення [9].

У контексті дослідження діяльності ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» оцінювання оподаткування імпортних операцій доцільно здійснювати на підставі фактичних митних декларацій, контрактів із нерезидентами, інвойсів, платіжних документів та регістрів бухгалтерського обліку. Такий підхід дасть

змогу встановити фактичні суми сплаченого ввізного мита й імпортного ПДВ, перевірити правомірність формування податкового кредиту та оцінити повноту відображення митних платежів у вартості імпортованих активів.

2.5. Відображення інформації про імпортні операції у фінансовій та податковій звітності підприємства

Результати обліку імпортних операцій знаходять відображення у фінансовій та податковій звітності підприємства, що забезпечує узагальнення інформації про його активи, зобов'язання, доходи, витрати, фінансові результати та податкові розрахунки. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку. Отже, достовірність відображення імпортних операцій у звітності безпосередньо залежить від правильності їх первинного документування, оцінки та систематизації в облікових регістрах [48].

Основні вимоги до складу та структури фінансової звітності встановлено Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [37]. Відповідно до нього фінансова звітність підприємства залежно від категорії та застосовуваних вимог включає баланс (звіт про фінансовий стан), звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал і примітки до фінансової звітності. Для мікропідприємств і малих підприємств, які мають право застосовувати спрощену фінансову звітність, передбачено скорочений склад звітних форм відповідно до НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [40].

Порівняльний аналіз формування фінансової звітності за міжнародними та національними стандартами, здійснений Н. П. Кузик та К. В. Модлою, засвідчує наявність відмінностей у складі та порядку подання звітних показників, які необхідно враховувати підприємствам, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність [23].

У Балансі (Звіті про фінансовий стан) наслідки імпортних операцій відображаються насамперед у складі оборотних активів і поточних зобов’язань. Імпортні запаси за первісною вартістю відображаються в розділі «Оборотні активи» у складі запасів (рядок 1100). ПДВ, що підлягає відшкодуванню, відображається в рядку 1135 «Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом». Кредиторська заборгованість перед нерезидентом входить до рядка 1615 «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги». Залишки на валютних рахунках відображаються в складі рядка 1165 «Гроші та їх еквіваленти» у гривневому еквіваленті за курсом НБУ на дату балансу.

У Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) імпортні операції впливають на показники собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), адміністративних, збутових та інших операційних витрат, а також інших доходів і витрат. Собівартість реалізованих імпортних товарів входить до рядка 2050 «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)». Операційні курсові різниці відображаються в рядках 2120 «Інші операційні доходи» (дохід від курсової різниці) та 2180 «Інші операційні витрати» (збиток від курсової різниці). Податок на прибуток відображається в рядку 2300 «Податок на прибуток».

Для оцінювання фінансово-господарської діяльності ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» доцільно проаналізувати основні показники його фінансової звітності за 2024–2025 роки (табл. 2.9.). Інформаційною базою дослідження є фінансова звітність малого підприємства, зокрема форма № 1-м «Баланс» та форма № 2-м «Звіт про фінансові результати». Їх використання дає змогу дослідити динаміку активів, власного капіталу, зобов'язань, доходів, витрат і фінансових результатів діяльності підприємства. Отримані результати становитимуть основу для подальшого аналізу податкової звітності та оцінювання взаємозв'язку між показниками бухгалтерського обліку й податковими розрахунками.

Таблиця 2.9

Аналіз показників фінансової звітності ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» за 2023-2025 рр., тис. грн

Показники	2024 рік	2025 рік	Відхилення (+/–)	Темп зміни, %
Чистий дохід від реалізації	41 112,6	28 372,1	-12 740,5	-31,0
Інші операційні доходи	1 453,0	237,9	-1 215,1	-83,6
Інші доходи	206,0	0,0	-206,0	-100,0
Разом доходи	42 771,6	28 610,0	-14 161,6	-33,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	32 969,7	19 360,1	-13 609,6	-41,3
Інші операційні витрати	6 649,6	7 344,5	+694,9	+10,5
Разом витрати	39 619,3	26 704,6	-12 914,7	-32,6
Фінансовий результат до оподаткування	3 152,3	1 905,4	-1 246,9	-39,6
Податок на прибуток	567,4	343,0	-224,4	-39,5
Чистий прибуток	2 584,9	1 562,4	-1 022,5	-39,6

Примітка: розраховано авторкою на основі фінансової звітності ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» за 2024–2025 роки.

Отже, аналіз фінансової звітності ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» засвідчив, що у 2025 році порівняно з 2024 роком відбулося скорочення чистого доходу від реалізації на 31,0 % та чистого прибутку на 39,6 %. Водночас підприємству вдалося зменшити поточні зобов'язання на 4 399,2 тис. грн і збільшити власний капітал на 496,2 тис. грн. Наведені результати характеризують зміни фінансового стану та результативності господарської діяльності підприємства і створюють основу для подальшого дослідження його податкової звітності. Зокрема, важливим є аналіз декларацій з ПДВ та податку на прибуток, що дасть змогу оцінити особливості формування податкових зобов'язань, податкового кредиту й об'єкта оподаткування.

Важливим напрямом є також відображення імпортних операцій у податковій звітності підприємства. Основним звітним документом, у якому узагальнюється інформація про суми податкових зобов’язань і податкового кредиту з податку на додану вартість, є податкова декларація з ПДВ. Порядок її заповнення та подання регулюється Податковим кодексом України та наказом Міністерства фінансів України від 28.01.2016 № 21 [47].

Для поглибленого аналізу впливу імпортних операцій на формування податкового кредиту з податку на додану вартість ТОВ «ТСЦ «ІНЖЕНЕРІНГ» доцільно розглянути окремі звітні періоди, у яких підприємством фактично здійснювалося ввезення товарів на митну територію України. За результатами аналізу податкової звітності встановлено, що протягом досліджуваного періоду імпортні операції відображалися у вересні 2025 року та квітні 2026 року, що підтверджується відповідними вантажними митними деклараціями (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Динаміка основних показників декларацій з ПДВ ТОВ «ТСЦ «ІНЖЕНЕРІНГ» у звітних періодах із здійсненням імпортних операцій, грн

Показники	Вересень 2025 рік	Квітень 2026 рік	Відхилення (+/–)	Темп зміни, %
Обсяг оподатковуваних операцій з постачання (р. 1.1 з урахуванням р. 7.1, кол. А)	2 151 941	1 429 388	-722 553	-33,6
Податкові зобов'язання з ПДВ (р. 9)	430 388	285 877	-144 511	-33,6
Податковий кредит за придбаними на митній території України товарами та послугами (р. 10.1)	184 909	459 953	+275 044	+148,7
Обсяг імпортованих товарів, необоротних активів (р. 11.1, кол. А)	6 478 776	2 762 600	-3 716 176	-57,4
Податковий кредит за імпортованими товарами за основною ставкою 20 % (р. 11.1)	1 295 755	552 520	-743 235	-57,4
Податковий кредит за імпортованими товарами за ставкою 7 % (р. 11.2)	0	0	0	х
Податковий кредит за імпортованими товарами за ставкою 14 % (р. 11.3)	0	0	0	х
Поточний податковий кредит (р. 10.1 + 11.1)	1 480 664	1 012 473	-468 191	-31,6
Від'ємне значення ПДВ попереднього звітного періоду (р. 16.1)	641 023	792 147	+151 124	+23,6
Загальна сума податкового кредиту (р. 17)	2 121 687	1 804 620	-317 067	-14,9
Від'ємне значення різниці між кредитом і зобов'язаннями (р. 19)	1 691 299	1 518 743	-172 556	-10,2
Сума ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету (р. 18)	0	0	0	х

Примітка.: побудовано авторкою на основі опрацювання податкових декларацій з ПДВ ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» за 2024–2025 рр.

Як свідчать наведені дані, у квітні 2026 року порівняно з вереснем 2025 року обсяг імпортованих товарів скоротився на 3 716 176 грн, або на 57,4 %.

Відповідно, сума податкового кредиту за імпортованими товарами, оподаткованими за основною ставкою 20 %, зменшилася на 743 235 грн. Водночас податковий кредит за придбаними на митній території України товарами та послугами зріс на 148,7 %, що свідчить про зміну структури джерел формування податкового кредиту підприємства. У результаті частка імпортного ПДВ у поточному податковому кредиті знизилася з 87,5 % до 54,6 %, тобто на 32,9 відсоткового пункту.

Іншим важливим документом є Податкова декларація з податку на прибуток підприємств. Її показники формуються на основі даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності з урахуванням податкових різниць у випадках, передбачених Податковим кодексом України. Зокрема, у рядку 02 декларації відображається фінансовий результат до оподаткування, визначений у фінансовій звітності, а в рядку 03 РІ — сума різниць, на які відповідно до законодавства коригується фінансовий результат. Об’єкт оподаткування визначається з урахуванням цих показників [36].

Імпортні операції безпосередньо впливають на формування доходів і витрат (собівартості придбаних товарів, митних платежів, транспортних та супутніх витрат), а отже, на фінансовий результат до оподаткування й обсяг податкових зобов’язань. Тому для оцінки ефективності обліково-контрольного забезпечення діяльності підприємства доцільно проаналізувати показники декларації з податку на прибуток. У табл. 2.11 наведено динаміку основних показників декларації ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» за 2024–2025 рр.: доходу від будь-якої діяльності, фінансового результату до оподаткування, податкових різниць, об’єкта оподаткування та суми податку на прибуток.

У 2025 році спостерігається погіршення фінансових результатів ТОВ «ТСЦ «ІНЖЕНЕРІНГ»: дохід підприємства скоротився на 33,1 %, а фінансовий результат до оподаткування — на 39,6 %.

Таблиця 2.11

Аналіз показників декларації з податку на прибуток

ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» за 2024–2025 рр., грн

Показник	Код рядка	2024 рік	2025 рік	Абсолютне відхилення (+/–)	Темп приросту, %
Дохід від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків)	01	42 771 612	28 609 960	–14 161 652	–33,1
Фінансовий результат до оподаткування	02	3 152 356	1 905 317	–1 247 039	–39,6
Податкові різниці	03 РІ	–	–	–	–
Об’єкт оподаткування	04	3 152 356	1 905 317	–1 247 039	–39,6
Податок на прибуток (ставка 18 %)	06, 17	567 424	342 957	–224 467	–39,6

Примітка: складено за даними податкової декларації з податку на прибуток підприємства ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» за 2024 та 2025 роки.

Через відсутність податкових різниць об’єкт оподаткування відповідав фінансовому результату. Відповідно, сума податку на прибуток зменшилася на 224 467 грн (39,6 %), що свідчить про зниження обсягів господарської діяльності та прибутковості підприємства.

Для систематизації інформації про відображення імпортних операцій у звітності доцільно узагальнити основні показники в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Відображення імпортних операцій у фінансовій та податковій звітності підприємства

Вид звітності	Показники, пов’язані з імпортними операціями	Економічний зміст відображення
Баланс (Звіт про фінансовий стан)	Запаси; дебіторська заборгованість за виданими авансами; грошові кошти в іноземній валюті; кредиторська заборгованість перед постачальниками	Відображення залишків імпортованих активів, авансів, валютних коштів і невиконаних зобов’язань
Звіт про фінансові результати	Собівартість реалізованих товарів; витрати; інші операційні доходи та витрати	Відображення впливу імпорту на витрати, доходи та фінансовий результат

Продовження табл. 2.12

Декларація з ПДВ	Рядки 11.1, 11.2, 11.3	Відображення податкового кредиту за ввезеними товарами та необоротними активами залежно від ставки ПДВ
Декларація з податку на прибуток	Рядки 02, 03 РІ, 04 та інші відповідні показники	Відображення фінансового результату, податкових різниць та об'єкта оподаткування

Примітка: сформовано авторкою на основі власних спостережень у ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Отже, інформація про імпортні операції розподіляється між різними формами звітності відповідно до її економічного змісту. Відображення імпортних операцій у фінансовій та податковій звітності є завершальним етапом формування облікової інформації про зовнішньоекономічну діяльність підприємства. Достовірність звітних показників залежить від правильного визначення первісної вартості імпортованих активів, своєчасного визнання валютних зобов'язань, коректного обчислення курсових різниць, документального підтвердження податкового кредиту та узгодження даних бухгалтерського і податкового обліку. Додатковою гарантією достовірності звітних показників є аудит фінансової звітності, концептуально-методичне забезпечення якості якого досліджують С. І. Дерев'янко, Н. П. Кузик та Н. Я. Слободян [16].

Висновки до розділу 2

У другому розділі досліджено організаційно-економічну діяльність ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“», особливості облікового забезпечення, оподаткування та відображення імпортних операцій у звітності підприємства.

За результатами аналізу встановлено, що підприємство має понад двадцятирічний досвід господарювання та спеціалізується на оптовій торгівлі протипожежним обладнанням. У 2024–2025 роках спостерігалося покращення показників ліквідності й платоспроможності, зростання власного капіталу та

скорочення поточних зобов’язань, що свідчить про зміцнення фінансового стану підприємства.

Дослідження організації обліку імпортних операцій дозволило визначити основні вимоги до формування первісної вартості товарів, валютного перерахунку, документального забезпечення та аналітичного обліку. Розглянуто порядок відображення імпортних операцій на рахунках бухгалтерського обліку за умов передоплати та післяоплати, а також особливості визначення курсових різниць.

Окремо розглянуто особливості оподаткування імпорту, зокрема нарахування ввізного мита, імпортного ПДВ і формування податкового кредиту. Встановлено, що результати імпортних операцій відображаються у фінансовій та податковій звітності підприємства, а їх достовірність залежить від правильності документального оформлення й узгодженості облікових даних.

Отже, проведене дослідження дало змогу комплексно охарактеризувати систему обліку та оподаткування імпортних операцій ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» і визначити основні напрями її вдосконалення, зокрема оптимізацію документообігу, деталізацію аналітичного обліку та посилення контролю за валютними й податковими розрахунками.

РОЗДІЛ 3
МЕТОДИКА КОНТРОЛЮ ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Методичні прийоми внутрішнього контролю імпортних операцій

В умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємств, посилення валютних ризиків та ускладнення процедур митного оформлення особливого значення набуває формування ефективної системи внутрішнього контролю імпортних операцій. Його необхідність зумовлена потребою забезпечення законності здійснення зовнішньоекономічних операцій, достовірності бухгалтерської інформації, правильності визначення вартості імпортованих активів та своєчасного виявлення можливих порушень.

Питання обліково-контрольного забезпечення імпортних операцій досліджувалися у працях вітчизняних науковців. Зокрема, Бездушна Ю. С., Трачова Д. М., Нежид Ю. С. та Панченко О. Д. наголошують на необхідності інтеграції обліково-контрольних процедур із процесами управління зовнішньоекономічною діяльністю та логістичними потоками підприємства [1]. Скуратов О. С. і Панченко О. Д. розглядають експортно-імпортні операції як комплекс господарських процесів, що потребують належної організації документального оформлення та облікового супроводження [56]. Аналогічну проблематику висвітлюють Олядничук Н. В. та Підлубна О. Д., акцентуючи увагу на методичних особливостях бухгалтерського обліку експортно-імпортних операцій [43].

С. Дерев’янко, В. Вакуленко та Ю. Лю обґрунтовують перспективи удосконалення обліково-контрольного забезпечення для товарів критичного імпорту, що підтверджує актуальність посилення контролю за імпортними поставками [15].

Нормативною основою організації внутрішнього контролю є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», відповідно до

якого підприємство самостійно визначає облікову політику, форму організації бухгалтерського обліку та систему внутрішньогосподарського контролю з урахуванням особливостей своєї діяльності [48]. Водночас законодавство про зовнішньоекономічну діяльність визначає загальні правові засади здійснення імпортних операцій та взаємовідносин суб'єктів господарювання з іноземними контрагентами [54].

Для ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» внутрішній контроль імпортних операцій повинен забезпечувати взаємозв'язок між договірною, логістичною, митною, бухгалтерською та податковою складовими зовнішньоекономічної діяльності. Такий підхід дозволяє розглядати імпортну операцію не як окремий факт придбання товарів, а як послідовність взаємопов'язаних господарських процесів, кожен із яких потребує відповідного інформаційного та контрольного забезпечення.

Метою внутрішнього контролю імпортних операцій підприємства, зокрема і для ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» є забезпечення законності здійснення імпортних операцій, достовірності їх документального оформлення, правильності бухгалтерського та податкового відображення, а також мінімізація фінансових, валютних, митних і договірних ризиків.

У процесі дослідження організації обліку та документального забезпечення імпортних операцій ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» увагу приділено також питанням внутрішнього контролю за їх здійсненням. Опрацювання зовнішньоекономічних контрактів, первинних документів, матеріалів бухгалтерського обліку та порядку проведення розрахунків з іноземними постачальниками дало змогу виокремити основні напрями контрольних процедур, спрямованих на забезпечення законності, документальної підтвердженості та достовірності відображення імпортних операцій у бухгалтерському обліку підприємства (рис. 3.1).

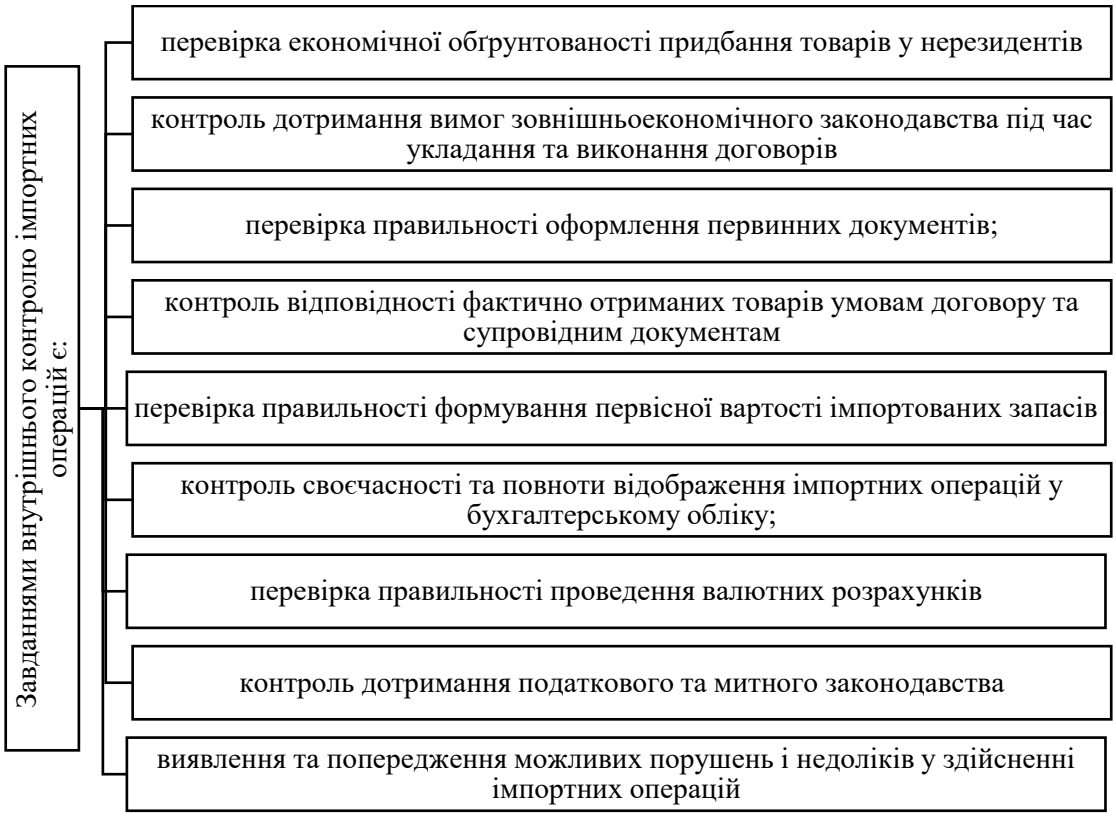

Рис. 3.1. Основні напрями внутрішнього контролю імпортних операцій у ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Примітка: Побудовано авторкою на основі опрацювання матеріалів бухгалтерського обліку ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Для комплексної характеристики системи внутрішнього контролю імпортних операцій необхідно визначити її основні елементи, до яких належать суб'єкти, об'єкти, предмет, інформаційне забезпечення, методи та результати контрольної діяльності. Узагальнену характеристику елементів системи внутрішнього контролю імпортних операцій наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Основні елементи системи внутрішнього контролю імпортних операцій ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Елемент контролю	Зміст та характеристика
Мета контролю	Забезпечення законності, достовірності та ефективності здійснення імпортних операцій
Суб'єкти контролю	Керівник, головний бухгалтер, бухгалтерська служба, відповідальні за ЗЕД працівники, матеріально відповідальні особи

Продовження табл. 3.1

Об'єкти контролю	Контракти, інвойси, транспортні документи, митні декларації, валютні розрахунки, імпортовані товари
Предмет контролю	Господарські операції, їх документальне оформлення, оцінка та облікове відображення
Інформаційне забезпечення	Первинні документи, облікові регістри, банківські виписки, митні декларації, фінансова та податкова звітність
Методи контролю	Документальна, фактична, арифметична, нормативно-правова та аналітична перевірка
Результати контролю	Виявлені відхилення, рекомендації, контрольні висновки та управлінські рішення

Примітка: сформовано авторкою на основі власних спостережень у ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Важливим аспектом організації внутрішнього контролю є визначення джерел інформації, які забезпечують можливість отримання достатніх і належних доказів щодо правильності здійснення імпортних операцій.

Інформаційне забезпечення контролю повинно охоплювати нормативно-правові документи, зовнішньоекономічні договори, первинні документи, банківські виписки, митну документацію, регістри бухгалтерського обліку та фінансову звітність підприємства. При цьому важливо забезпечити можливість простеження кожної імпортної операції від моменту укладення контракту до її повного відображення в обліку.

З метою систематизації джерел інформації для контролю імпортних операцій ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» пропонується використовувати класифікацію, наведену в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Джерела інформаційного забезпечення внутрішнього контролю імпортних операцій

Група джерел	Основні документи	Напрям використання під час контролю
Нормативно-правові	Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Митний кодекс, Податковий кодекс, Закон про валюту	Перевірка законності операцій

Продовження табл. 3.1

Договірні	Зовнішньоекономічні контракти, додаткові угоди, специфікації	Перевірка умов придбання товарів
Товаросупровідні	Інвойси, пакувальні листи, CMR, коносаменти	Підтвердження вартості, кількості та переміщення товарів
Митні	Митні декларації, документи про походження товарів, розрахунки митних платежів	Контроль митного оформлення
Банківські	Платіжні інструкції, банківські виписки, документи валютного контролю	Перевірка валютних розрахунків
Бухгалтерські	Журнали-ордери, оборотно-сальдові відомості, картки рахунків, Головна книга	Перевірка облікового відображення
Звітні	Фінансова звітність, декларації з ПДВ, податкова звітність	Перевірка повноти та достовірності звітних показників

Примітка: сформовано авторкою на основі власних спостережень у ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Залежно від часу проведення та призначення контрольні процедури доцільно поділяти на попередні, поточні та наступні. Такий підхід узгоджується з принципами організації контролю на різних стадіях його здійснення, які обґрунтовує Т. О. Гуренко стосовно державного фінансового контролю [7]. З урахуванням особливостей імпортної діяльності ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» пропонуємо організувати контроль за п'ятьма послідовними етапами: попереднім, договірно-документальним, фактичним, обліково-розрахунковим та підсумковим. Узагальнену авторську модель організації внутрішнього контролю імпортних операцій наведено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Модель поетапного внутрішнього контролю імпортних операцій ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Етап	Об'єкт контролю	Контрольні процедури	Очікуваний результат
1. Попередній	Контрагент та договір	Перевірка постачальника, умов договору, ціни, валюти та умов поставки	Підтвердження обґрунтованості операції

Продовження табл. 3.3

2. Договірно-документальний	Первинні та супровідні документи	Формальна, нормативна, арифметична та взаємна перевірка	Виявлення документальних розбіжностей
3. Фактичний	Імпортовані товари	Інвентаризація, огляд, перевірка кількості та комплектності	Підтвердження фактичного надходження
4. Обліково-розрахунковий	Вартість товарів, валютні платежі, заборгованість	Перевірка оцінки, курсових різниць, кореспонденції рахунків	Достовірність бухгалтерського обліку
5. Підсумковий	Облікові регістри та звітність	Звіряння даних, аналітичні процедури, узагальнення результатів	Формування контрольного висновку

Примітка: розроблено авторкою на підставі ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Запропонована модель дозволяє забезпечити послідовність контрольних процедур та встановити взаємозв'язок між окремими етапами імпортної операції. Важливою складовою фактичного етапу контролю є інвентаризація імпортованих товарів, особливості проведення якої в умовах воєнного стану досліджують Л. В. Гуцаленко, А. В. Чухліб та А. О. Даценко [12]. Крім того, А. В. Кравцов та Н.П. Кузик розглядають внутрішній аудит як інструмент мінімізації ризиків знецінення запасів [21], що є актуальним і для імпортованих товарів, вартість яких формується з урахуванням валютних коливань.

Отже, за результатами дослідження запропоновано авторську модель внутрішнього контролю імпортних операцій ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“», яка передбачає поетапне здійснення контрольних процедур, розподіл відповідальності між працівниками, використання контрольного листа та автоматизованого реєстру імпортних операцій. Її впровадження сприятиме підвищенню якості облікової інформації, посиленню фінансової дисципліни та зниженню ризиків здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Результативність такої моделі значною мірою залежить від інституційних механізмів цифрової трансформації обліку та контролю [59].

3.2. Методика контролю розрахунків з іноземними постачальниками та валютних операцій

Особливості обліку валютних операцій досліджуються у працях Оляднічук Н. В. та Підлубної О. Д., які розглядають методичні аспекти облікового відображення експортно-імпортних операцій [43]. Важливе значення для організації контролю мають положення НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», яке регламентує порядок перерахунку операцій в іноземній валюті та відображення курсових різниць у бухгалтерському обліку [39]. Правове регулювання валютних розрахунків здійснюється відповідно до Закону України «Про валюту і валютні операції», який визначає загальні засади здійснення валютних операцій, принципи валютного нагляду та повноваження Національного банку України [49].

Для ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» контроль розрахунків з іноземними постачальниками повинен бути спрямований на забезпечення своєчасного виконання платіжних зобов'язань, перевірку відповідності проведених платежів договірним умовам, правильності застосування валютних курсів та достовірності відображення валютної заборгованості в бухгалтерському обліку (рис. 3.2).

Організацію контролю доцільно здійснювати за окремими напрямами, що дозволить забезпечити послідовність перевірки валютних операцій та комплексність отриманих результатів. Перший напрям – контроль договірних умов і валютних платежів. На цьому етапі перевіряється відповідність здійснених платежів умовам зовнішньоекономічного договору. Контролю підлягають валюта платежу, сума контракту, порядок проведення передоплати, строки розрахунків, банківські реквізити іноземного постачальника та призначення платежу. Для цього необхідно зіставляти зовнішньоекономічний контракт, інвойс, платіжні інструкції та банківські виписки. Важливо встановити, чи відповідає фактично перерахована сума вартості поставлених товарів та чи не виникли необґрунтовані переплати.

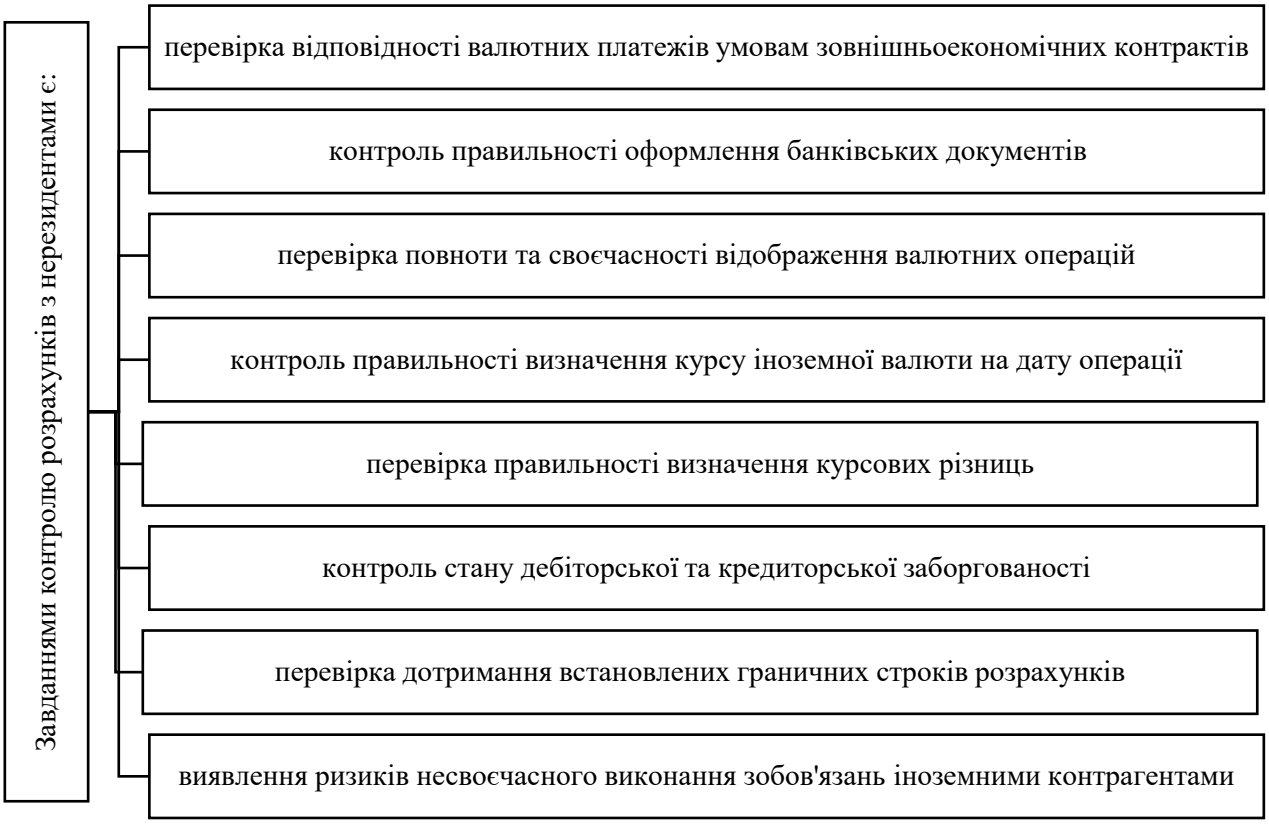

Рис. 3.2. Основні напрями контролю розрахунків з нерезидентами у ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Примітка: Побудовано авторкою на основі опрацювання матеріалів бухгалтерського обліку ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Другий напрям – контроль правильності застосування валютних курсів. Відповідно до НП(С)БО 21, операції в іноземній валюті під час первісного визнання відображаються у валюті звітності шляхом перерахунку суми в іноземній валюті із застосуванням валютного курсу на дату здійснення операції [39].

При цьому важливе значення має розмежування монетарних і немонетарних статей. Кредиторська заборгованість перед іноземним постачальником, яка підлягає погашенню грошовими коштами, належить до монетарних статей. Аванси, перераховані постачальникам за товари, у частині отриманих у рахунок таких авансів товарів належать до немонетарних статей.

Третім напрямом контролю імпортних операцій є контроль стану розрахунків з іноземними постачальниками, який передбачає перевірку правильності відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку, визначення фактичних залишків кредиторської заборгованості та оцінювання своєчасності виконання договірних зобов'язань. Особливу увагу в процесі контролю необхідно приділяти зіставленню сум заборгованості з умовами зовнішньоекономічних контрактів, даними первинних документів і банківських виписок. Методичні засади обліку й аудиту розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками, які можуть бути адаптовані для контролю розрахунків з нерезидентами, розкривають І. О. Коблянська, Г. Ю. Коблянська та Ж. В. Гребенчук [18].

З метою оцінювання стану розрахунків ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» з іноземними постачальниками доцільно провести аналіз залишків заборгованості на початок і кінець звітного періоду, обсягів виникнення зобов'язань та здійснених платежів. Відповідні результати систематизовано в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Результати контролю стану розрахунків з іноземними постачальниками ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» за 2025 рік

Іноземний постачальник	Валюта	Заборгованість на початок року, грн	Виникло зобов'язань за рік, тис. грн	Сплачено за рік, тис. грн	Переплата на кінець року, тис. грн
LINHAI SHUANGFENG RUBBER&PLASTIC CO.,LTD	USD	–	1 674,8	3 226,9	1 552,1
NINGBO JOAN IMPORT & EXPORT CO.,LTD.	USD	1 967,4	1 675,5	3 642,9	–
Разом	x	1 967,4	3 350,3	6 869,8	1 552,1

Джерело: сформовано автором на підставі даних бухгалтерського обліку ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

За результатами контролю встановлено, що обсяг зобов'язань за розрахунками з іноземними постачальниками у 2025 році становив 6 869,8 тис.

грн, а здійснених платежів – 3 350,3 тис. грн. На кінець року заборгованість перед LINHAI SHUANGFENG RUBBER&PLASTIC CO., LTD становила 1 552,1 тис. грн, тоді як за розрахунками з NINGBO JOAN IMPORT & EXPORT CO., LTD залишок відсутній. Це обумовлює необхідність подальшої перевірки строків погашення заборгованості та дотримання умов зовнішньоекономічних контрактів.

Відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку, затвердженого наказом Міністерства фінансів України № 291, для відображення розрахунків з іноземними постачальниками використовується рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», зокрема субрахунок 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками». Для обліку авансів виданих застосовується рахунок 37, зокрема субрахунок 371, а для обліку коштів в іноземній валюті – відповідні субрахунки рахунку 31 [52].

Для підвищення ефективності контролю доцільно застосовувати аналітичну класифікацію заборгованості за строками її виникнення та характером виконання договірних зобов'язань (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Класифікація заборгованості за розрахунками з іноземними постачальниками для потреб внутрішнього контролю

Вид заборгованості	Характеристика	Контрольні процедури
Поточна кредиторська	Зобов'язання, строк погашення яких не настав	Перевірка строків оплати та відповідності договору
Прострочена кредиторська	Зобов'язання, строк погашення яких минув	Встановлення причин прострочення та проведення претензійної роботи
Аванси видані	Перераховані кошти, за якими очікується поставка товарів	Контроль фактичного надходження товарів та виконання договору
Неврегульована заборгованість	Розбіжності між обліковими даними підприємства та даними контрагента	Проведення звіряння та документальне уточнення сум

Примітка: розроблено авторкою на основі власних спостережень

Для ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» доцільно здійснювати щомісячну перевірку залишків за рахунком 632, проводити звіряння взаєморозрахунків з іноземними постачальниками та формувати перелік зобов'язань, що потребують додаткової уваги. Результати таких перевірок доцільно оформлювати робочими документами, які, як зазначають В. Гавриленко, Ю. Крот, Н. Бразілій та Я. Пастернак, є дієвим інструментом ефективної перевірки розрахунків з постачальниками і підрядниками [5].

Четвертий напрям – контроль дотримання строків валютних розрахунків. Одним із найбільш важливих завдань внутрішнього контролю є перевірка дотримання граничних строків розрахунків за операціями з імпорту товарів.

Відповідно до статті 13 Закону України «Про валюту і валютні операції», Національний банк України має повноваження встановлювати граничні строки розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів [49].

Контроль строків розрахунків повинен враховувати дату здійснення операції, відповідний товарний код УКТ ЗЕД, суму операції, характер розрахунків, установлені винятки та нормативні зміни, чинні на відповідну дату.

П'ятий напрям – автоматизація контролю валютних операцій. Важливим напрямом удосконалення внутрішнього контролю розрахунків з іноземними постачальниками для ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» є використання облікових інформаційних систем, які забезпечують систематизацію даних про зовнішньоекономічні операції та автоматизовану перевірку їх відображення в обліку. Як зазначають Н. П. Кузик та Д. О. Матвійчук, цифровізація суттєво впливає на методику аудиту кредиторської заборгованості перед постачальниками, особливо в умовах фінансової нестабільності [24]. Можливості застосування інноваційних цифрових технологій в організації обліку, звітності та аудиту підприємств розкривають також Н. Лобода, Л. Петришин та О. Чабанюк [28].

Доцільно організувати ведення електронного реєстру за кожним контрактом із зазначенням постачальника, валюти й суми договору, умов оплати, дат і сум авансових платежів, надходження товарів, здійснених розрахунків та залишку

заборгованості. Це дасть змогу зіставляти дані контрактів, інвойсів, банківських виписок і митних декларацій, своєчасно виявляти розбіжності та контролювати правильність відображення господарських операцій. Окремо варто передбачити автоматизований перерахунок валютних сум і визначення курсових різниць відповідно до вимог НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» [39].

Доцільність діджиталізації обліково-аналітичного забезпечення управління борговими розрахунками, зокрема для суб'єктів малого підприємництва, до яких належить і досліджуване товариство, обґрунтовують В. Краєвський, Т. Мегедь та О. Івасюк [22].

Таким чином, запропонована методика контролю розрахунків з іноземними постачальниками ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» передбачає поєднання документальних, арифметичних та аналітичних процедур, регулярне проведення звіряння взаєморозрахунків, перевірку правильності визначення курсових різниць і використання автоматизованих реєстрів валютних операцій. Її застосування сприятиме посиленню платіжної дисципліни, зниженню валютних ризиків та забезпеченню достовірності бухгалтерської інформації.

3.3. Контроль дотримання податкового та митного законодавства під час здійснення імпортних операцій

Контроль дотримання податкового та митного законодавства є важливою складовою системи внутрішнього контролю імпортних операцій підприємства. Його необхідність зумовлена складністю процедур митного оформлення, особливостями визначення митної вартості, застосуванням ставок ввізного мита та необхідністю правильного формування податкового кредиту з податку на додану вартість.

Л. В. Гуцаленко, І. Б. Садовська та Н. П. Кузик звертають увагу на поширення ризик-орієнтованого податкового контролю та його вплив на облік логістичних операцій, що вимагає від підприємств-імпортерів належного документального підтвердження всіх складових вартості поставки [11].

Малецька О. І. у своїх дослідженнях звертає увагу на взаємозв'язок організації обліку та оподаткування експортно-імпортних операцій із забезпеченням економічної безпеки підприємства [30]. Сідич М. Ю. наголошує на значенні нормативно-правового регулювання обліку та контролю зовнішньоекономічних операцій [55].

Нормативно-правове регулювання митного оформлення імпортних товарів здійснюється відповідно до Митного кодексу України, який визначає порядок переміщення товарів через митний кордон, правила декларування, методи визначення митної вартості та порядок нарахування митних платежів [31].

Податкові аспекти імпортних операцій регулюються Податковим кодексом України, зокрема положеннями щодо визначення бази оподаткування ПДВ, порядку нарахування податкових зобов'язань під час ввезення товарів та формування податкового кредиту [45].

З метою забезпечення дотримання вимог податкового та митного законодавства під час здійснення імпортних операцій на ТОВ «ТСЦ «ІНЖЕНЕРІНГ» сформовано систему внутрішнього контролю (рис. 3.3).

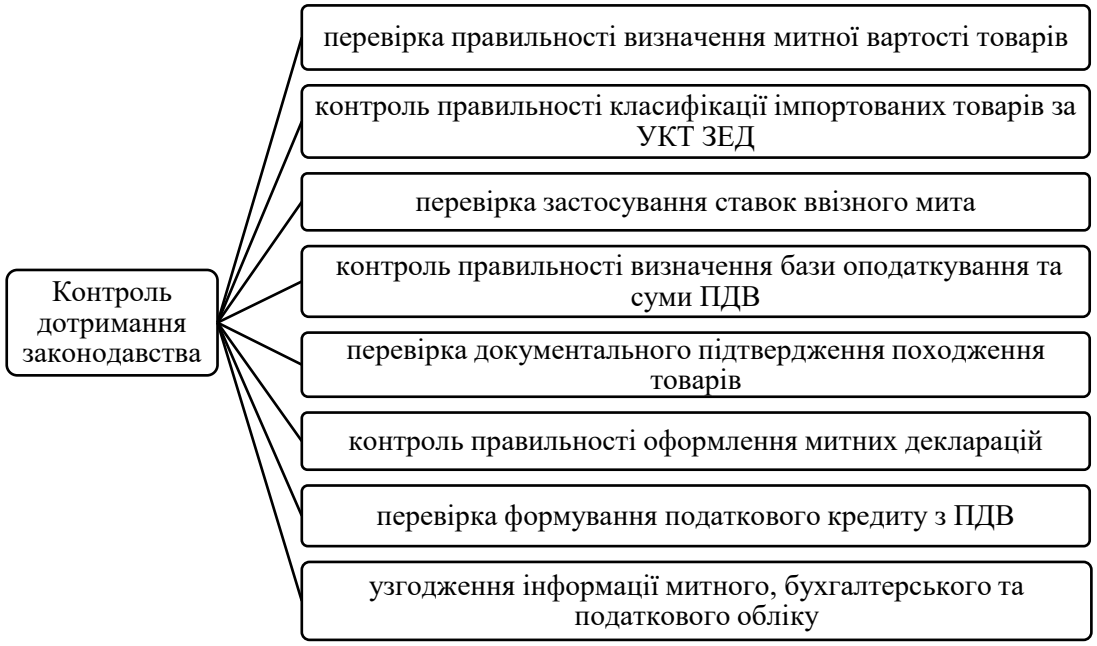

Рис. 3.3. Основні напрями контролю дотримання податкового та митного законодавства у ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Примітка: Побудовано авторкою на основі опрацювання матеріалів бухгалтерського обліку ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Відповідно до положень Митного кодексу України, митна вартість товарів є основою для нарахування митних платежів та визначається відповідно до встановлених законодавством методів [31].

Основним методом визначення митної вартості є метод за ціною договору щодо товарів, які імпортуються. Його застосування передбачає використання документально підтвердженої ціни операції з урахуванням передбачених законодавством складових митної вартості. Якщо основний метод не може бути застосований, використовуються другорядні методи визначення митної вартості, передбачені статтями 57–64 Митного кодексу України.

Класифікація товарів за УКТ ЗЕД має важливе значення для правильного визначення ставок ввізного мита, застосування тарифних преференцій та встановлення необхідності отримання відповідних дозвільних документів.

Під час перевірки необхідно встановити відповідність зазначеного в митній декларації коду фактичним характеристикам товару, його призначенню, матеріалу виготовлення та іншим класифікаційним ознакам.

Для ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» пропонується сформувати внутрішню базу класифікації імпортованих товарів, у якій зазначати: найменування товару; технічні характеристики; країну походження; код УКТ ЗЕД; ставку ввізного мита; можливість застосування тарифних преференцій; документи, що підтверджують правильність класифікації.

Застосування такої бази дозволить систематизувати інформацію про імпортовані товари, скоротити час перевірки митних документів та знизити ризик помилкового визначення митних платежів. Під час імпорту товарів основними митними платежами є ввізне мито, податок на додану вартість, а для окремих категорій товарів – акцизний податок. Сума ввізного мита визначається відповідно до митної вартості товару та встановленої ставки мита.

Відповідно до статті 190 Податкового кодексу України, базою оподаткування ПДВ під час ввезення товарів на митну територію України є договірна вартість, але не нижче митної вартості, визначеної відповідно до Митного кодексу України, з урахуванням мита та акцизного податку, що

підлягають сплаті [45]. Особливістю імпортних операцій є те, що податок на додану вартість сплачується під час митного оформлення товарів. Відповідно до статті 198 Податкового кодексу України, суми ПДВ, сплачені у зв'язку з ввезенням товарів на митну територію України, можуть бути включені до податкового кредиту за наявності належним чином оформленої митної декларації, що підтверджує сплату податку [45]. Як зазначають Н. П. Кузик та К. А. Рудь, внутрішній контроль ПДВ є важливим інструментом забезпечення податкової безпеки підприємства [25], тому перевірка правомірності формування податкового кредиту за імпортними операціями має здійснюватися систематично. З метою систематизації основних напрямів перевірки правильності формування податкового кредиту з ПДВ за імпортними операціями у ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» узагальнено ключові контрольні процедури, які наведено на рис. 3.4.

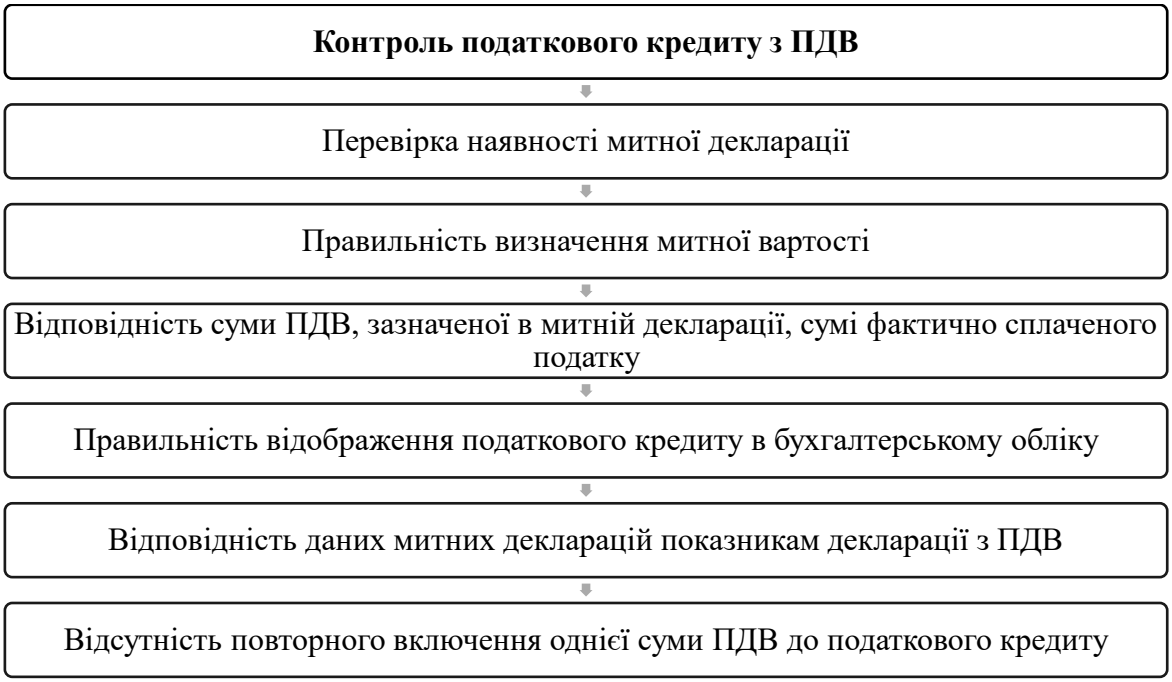

Рис. 3.4. Схема контролю податкового кредиту з ПДВ за імпортними операціями у ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Примітка. Систематизовано авторкою на основі опрацювання матеріалів бухгалтерського обліку ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Країна походження імпортованого товару має важливе значення для визначення можливості застосування тарифних преференцій та відповідної

ставки ввізного мита. Тому під час контролю перевіряється наявність сертифікатів походження або інших документів, передбачених митним законодавством та міжнародними договорами України. Крім того, встановлюється відповідність інформації про країну походження, зазначеної в митній декларації, інвойсу та інших товаросупровідних документах. Важливою умовою достовірного відображення імпортних операцій є взаємна відповідність даних митних декларацій, бухгалтерських регістрів та податкової звітності. З метою систематизації контрольних процедур пропонується використовувати таблицю 3.5.

Таблиця 3.5

Методика контролю дотримання податкового та митного законодавства під час імпортних операцій ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“»

Об'єкт контролю	Контрольні процедури	Можливі відхилення	Заходи реагування
Митна вартість	Перевірка ціни договору та складових митної вартості	Неповне врахування витрат, помилки в розрахунках	Повторна перевірка документів і розрахунків
Код УКТ ЗЕД	Перевірка відповідності коду характеристикам товару	Неправильна класифікація	Уточнення коду та документальне обґрунтування
Ввізне мито	Перевірка ставки та суми платежу	Неправильне визначення суми мита	Повторний розрахунок митних платежів
ПДВ при імпорті	Перевірка бази оподаткування та ставки	Помилки у визначенні податкового зобов'язання	Звіряння з митною декларацією
Податковий кредит	Перевірка митних декларацій та обліку ПДВ	Безпідставне або повторне включення сум до податкового кредиту	Перевірка податкових регістрів
Походження товарів	Перевірка підтвердних документів	Непідтверджене походження товару	Перевірка документів та умов застосування преференцій
Митне оформлення	Зіставлення митної декларації з первинними документами	Документальні розбіжності	Уточнення та виправлення інформації

Примітка: розроблено автором на основі власних спостережень

Для практичної реалізації зазначеної методики на ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» пропонується запровадити єдиний контрольний реєстр митних

та податкових платежів. Перспективним напрямом розвитку такого реєстру є автоматизація ідентифікації податкових ризиків у системі бухгалтерського супроводу імпортних контрактів із використанням алгоритмів штучного інтелекту [14].

Отже, запропонована методика контролю дотримання податкового та митного законодавства на ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» передбачає комплексну перевірку митної вартості, класифікації товарів, правильності нарахування митних платежів, формування податкового кредиту та узгодженості даних бухгалтерського, митного і податкового обліку.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі магістерської роботи розглянуто напрями вдосконалення обліково-контрольного забезпечення імпортних операцій ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» та обґрунтовано методичні підходи до організації внутрішнього контролю. Визначено, що ефективний контроль імпортних операцій має охоплювати всі етапи їх здійснення: від перевірки умов зовнішньоекономічного договору та погодження платежів до митного оформлення, оприбуткування товарів і відображення операцій у бухгалтерському та податковому обліку. Важливе значення має розподіл контрольних обов’язків між відповідальними працівниками, перевірка повноти первинних документів і регулярне зіставлення даних обліку з фактичними господарськими операціями.

Обґрунтовано, що контроль розрахунків з іноземними постачальниками повинен передбачати перевірку умов договорів, правильності здійснення платежів, обліку авансів і кредиторської заборгованості, а також визначення курсових різниць відповідно до вимог НП(С)БО 21. Особливу увагу запропоновано приділяти моніторингу граничних строків розрахунків за імпортними операціями з урахуванням вимог валютного законодавства та нормативних актів НБУ. Для підвищення результативності такого контролю

рекомендовано використовувати облікові інформаційні системи, електронні реєстри контрактів, автоматичні нагадування про наближення строків розрахунків і аналітичні звіти про стан заборгованості та валютних операцій.

Окремо визначено основні процедури контролю дотримання митного й податкового законодавства під час імпорту. Вони мають включати перевірку правильності класифікації товарів за УКТ ЗЕД, визначення митної вартості, застосування ставок мита та ПДВ, повноти митного оформлення й документального підтвердження податкового кредиту. Також важливо забезпечити узгодженість даних митних декларацій, первинних документів і бухгалтерських регістрів, що дасть змогу зменшити ризик помилок у податковій звітності та виникнення додаткових фінансових зобов’язань.

ВИСНОВКИ

У магістерській кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні та практичні аспекти обліково-контрольного забезпечення імпортних операцій суб'єктів господарювання й особливості їх оподаткування. За результатами проведеного дослідження сформульовано такі висновки.

1. Встановлено, що імпортні операції є важливою складовою зовнішньоекономічної діяльності підприємства, яка охоплює придбання товарів, робіт і послуг у нерезидентів, здійснення валютних розрахунків, митне оформлення та виконання податкових зобов'язань. Їх належна організація потребує дотримання вимог законодавства у сферах зовнішньоекономічної діяльності, митного регулювання, оподаткування та бухгалтерського обліку.

2. Аналіз діяльності ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» засвідчив, що підприємство спеціалізується на оптовій торгівлі протипожежним обладнанням і має понад двадцятирічний досвід роботи. У 2024–2025 роках покращилися показники ліквідності та платоспроможності, збільшився власний капітал і скоротилися поточні зобов'язання, що свідчить про зміцнення фінансового стану підприємства.

3. Досліджено особливості облікової політики та документального забезпечення імпортних операцій. Визначено, що достовірність облікової інформації залежить від правильного формування первісної вартості імпортованих товарів, належного оформлення первинних документів, організації аналітичного обліку та своєчасного відображення валютних операцій. Важливе значення має систематизація документів і розподіл відповідальності між працівниками.

4. Розглянуто порядок синтетичного й аналітичного обліку імпортних операцій за умов попередньої оплати та післяоплати, особливості розрахунків з іноземними постачальниками й визначення курсових різниць. Обґрунтовано доцільність деталізації аналітичного обліку за контрагентами, контрактами, валютами та строками погашення заборгованості, що дасть змогу посилити контроль за розрахунками.

5. Встановлено, що оподаткування імпортних операцій передбачає правильне визначення митної вартості, класифікацію товарів за УКТ ЗЕД, нарахування ввізного мита та імпортного ПДВ, а також документальне підтвердження права на податковий кредит. Достовірність податкової звітності залежить від узгодженості даних митних декларацій, первинних документів і бухгалтерського обліку.

6. Обґрунтовано напрями вдосконалення внутрішнього контролю імпортних операцій ТОВ «ТСЦ «ІНЖЕНЕРІНГ». Запропоновано авторську модель контролю, яка передбачає поетапне проведення контрольних процедур, розподіл обов'язків між відповідальними працівниками, використання контрольного листа та автоматизованого реєстру імпортних операцій.

7. Розроблено методичні підходи до контролю розрахунків з іноземними постачальниками, які охоплюють перевірку умов договорів, своєчасності платежів, правильності обліку заборгованості та визначення курсових різниць. Для підвищення ефективності контролю рекомендовано використовувати електронні реєстри контрактів, автоматичні нагадування про граничні строки розрахунків і регулярне звіряння взаєморозрахунків.

8. Обґрунтовано методику контролю дотримання податкового та митного законодавства, що передбачає перевірку митної вартості, класифікації товарів, правильності нарахування митних платежів і формування податкового кредиту. Запропоновано регулярно зіставляти дані митних декларацій, банківських документів і регістрів бухгалтерського обліку для своєчасного виявлення можливих помилок та невідповідностей.

Отже, проведене дослідження підтвердило, що ефективне обліково-контрольне забезпечення імпортних операцій потребує узгодженої організації бухгалтерського обліку, документального оформлення, оподаткування та внутрішнього контролю. Запропоновані рекомендації щодо вдосконалення обліку й контрольних процедур мають практичне значення для ТОВ «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бездушна Ю. С., Трачова Д. М., Нежид Ю. С., Панченко О. Д. Обліково-контрольне забезпечення імпортних операцій та логістичних потоків у системі управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств. Агросвіт. 2026. № 7. С. 32–41. URL: https://doi.org/10.32702/2306-6792.2026.7.32 (дата звернення: 14.10.2026).

2. Бойко К. Особливості обліку та оподаткування іноземних операцій підприємств. *Економічні дні – 2026: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та здобувачів вищої освіти з нагоди 75-річниці заснування економічного факультету* (2 квітня 2026 р., м. Київ. С. 322–324 (дата звернення: 13.10.2026).

3. Болдовська К. П. Особливості та складові облікового забезпечення міжнародних операцій суб'єктів господарювання. *Економіка та суспільство*. 2022. No 35. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-33 (дата звернення: 12.10.2026).

4. Войтенко Т. Курсові різниці: як дата і метод розрахунку впливають на податки? *Податки & бухоблік*. 2026. № 3. URL: https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2026/january/issue-3/article-135593.html (дата звернення: 13.05.2026).

5. Гавриленко В., Крот Ю., Бразілій Н., Пастернак Я. Робочі документи як інструмент ефективної аудиторської перевірки розрахунків з постачальниками і підрядниками. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2025. Т. 340, № 2. С. 192–202. DOI: https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-340-30 (дата звернення: 17.10.2026).

6. Гордополов В. Ю. Методологічні положення бухгалтерського обліку експортно-імпортних операцій підприємств. *Агросвіт*. 2018. №13. С. 15-27. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/13_2018/4.pdf (дата звернення: 13.06.2026).

7. Гуренко Т. О. Принципи організації на стадіях забезпечення державного фінансового контролю. *Ефективна економіка*. 2025. № 8. DOI: http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.8.71 (дата звернення: 14.09.2026).

8. Гуренко Т. Обліково-ананлітичний інструментарій в управлінні стратегією підприємств агробізнесу. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-34 (дата звернення: 15.09.2026).

9. Гуренко Т.О., Іваненко А.Ю. Проблемні питання оподаткування сільськогосподарських підприємств: зарубіжний досвід. *Ефективна економіка*. 2024. № 9. DOI: https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.9.47 (дата звернення: 15.09.2026).

10. Гуцаленко Л. В., Минник О. О. Податок на додану вартість в системі оподаткування України. *Ефективна економіка*. 2024. № 8. DOI: https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.8.30 (дата звернення: 14.10.2026).

11. Гуцаленко Л. В., Садовська, І. Б., Кузик, Н. П. . Ризик-орієнтований податковий контроль та його вплив на облік логістичних операцій. *Актуальні питання економічних наук*. 2026. Вип. 23. https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/1677. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.21220049 (дата звернення: 15.10.2026).

12. Гуцаленко Л. В., Чухліб А. В., Даценко А. О. Особливості інвентаризації запасів в умовах воєнного стану. *Теоретичні та прикладні питання економіки : збірник наукових праць*. 2022. Вип. 1 (44). DOI: https://doi.org/10.17721/tppe.2022.44.15 (дата звернення: 20.10.2026).

13. Гуцаленко Л., Тохимець Б. Еволюція правил оподаткування прибутку контрольованих іноземних компаній. *Scientific journal*. 2025. Вип. 342, № 3 (1). DOI: https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3(1)-22 (дата звернення: 25.10.2026).

14. Дерев'янко С. І., Гуренко Т. О., Литвиненко В. С. Автоматизація ідентифікації податкових ризиків у системі бухгалтерського супроводу імпортних контрактів із використанням алгоритмів ШІ. *Актуальні питання економічних наук*. 2026. № 21. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.19401520 (дата звернення: 20.10.2026).

15. Дерев'янко С., Вакуленко В., Лю Ю. Перспективи удосконалення обліково-контрольного забезпечення для товарів критичного імпорту в аграрній

галузі. *Сталий розвиток економіки.* 2026. № 2 (59). С. 799–807. DOI: https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-59-108 (дата звернення: 21.10.2026).

16. Дерев'янко С. І., Кузик Н. П., Слободян Н. Я. Концептуально-методичне забезпечення якості аудиту фінансової звітності. *Економіка та суспільство*. 2026. № 86. DOI: 10.32782/2524-0072/D2026-86-265 (дата звернення: 28.10.2026).

17. Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань : офіційний веб-сайт. URL: https://usr.minjust.gov.ua/ (дата звернення: 25.10.2026).

18. Коблянська І. О., Коблянська Г. Ю., Гребенчук Ж. В. Методика обліку і аудиту розрахунків підприємства зпостачальниками і підрядниками. *Modern economics*. 2017. № 3. С. 78–87 (дата звернення: 24.10.2026).

19. Коновалова К.Т., Макарова А.С. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та методи управління нею. *Причорноморські економічні студії.* 2018. № 34. С. 181–184. https://doi.org/10.32782/2786-8273/2025-10-8 (дата звернення: 12.10.2026).

20. Кравцов А., Кузик Н. Класифікація запасів як елемент менеджменту бізнес-процесів агробізнесу в умовах невизначеності. *Сталі бізнес-моделі як драйвер трансформації інституційного середовища розвитку підприємництва* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернівці, 27 лютого 2026 р.). Чернівці, 2026. С. 431–434 (дата звернення: 11.10.2026).

21. Кравцов А.В., Кузик Н.П. Внутрішній аудит як інструмент мінімізації ризиків знецінення запасів підприємств агробізнесу. *Цифрова економіка та економічна безпека.* 2025. № 6 (21). С.309-318. https://doi.org/10.32782/dees.21-44 (дата звернення: 10.10.2026).

22. Краєвський В., Мегедь Т., Івасюк О. Діджиталізація обліково-аналітичного забезпечення управління борговими розрахунками у суб'єктів малого підприємництва. *Український економічний часопис.* 2025. № 10. С. 49–53. DOI: https://doi.org/10.32782/2786-8273/2025-10-8 (дата звернення: 28.10.2026).

23. Кузик Н. П. Модла К. В. Порівняльний аналіз формування фінансової звітності за міжнародними та національними стандартами. *Облік, економіка, менеджмент*. 2017. Вип. 1(13). С. 77 – 85 (дата звернення: 29.10.2026).

24. Кузик Н.П., Матвійчук Д.О. Цифровізація та її вплив на аудит кредиторською заборгованістю постачальників в умовах фінансової нестабільності. *Економічний та соціальний розвиток у контексті правового регулювання та глобальних викликів*: збірник тез доп. Міжнар.наук.-практ.конф., м. Житомир, 6 листоп. 2024 р. Житомир : ЦФЕНД, 2024. С. 30–31 (дата звернення: 19.10.2026).

25. Кузик Н.П**.,** Рудь К.А. Внутрішній контроль ПДВ як інструмент податкової безпеки підприємства. *Система бухгалтерського обліку, аналізу, контролю та оподаткування в умовах сталого розвитку: зб. тез доп. Всеукр. наук.-практ. конф.,* м. Київ – м. Умань, 16 –17 жовт. 2025 р. Київ–Умань, 2025. С. 164-166. URL: https://oblik.udau.edu.ua/assets/files/2025-2026/naukovi-zahodi/_zbirnik_vnpk-2025.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 24.10.2026).

26. Литвиненко В. С., Миськів Л. П., Кривошей О. В. Облікове забезпечення управління підприємством в ERP-системі : навчальний посібник. Київ : НУБіП України, 2024. 284 с (дата звернення: 25.10.2026).

27. Литвиненко В.С., Кривошей О.В. Документальне забезпечення обліку маркетингової діяльності в умовах цифрової трансформації підприємств агробізнесу. *Економіка та суспільство*. 2025. № 76. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-20 (дата звернення: 02.11.2026).

28. Лобода Н., Петришин Л., Чабанюк О. Інноваційні цифрові технології в організації обліку, звітності та аудиті підприємств. *Фінансовий простір*. 2025. № 4 (58). С. 101–118. DOI: https://doi.org/10.30970/fp.4(58).2025.101117118 (дата звернення: 02.11.2026).

29. Люба А. І. Облік логістичних операцій імпорту товарів: організаційно-методичні аспекти. *Інноваційна економіка*. 2026. № 2. С. 124–133. URL: https://doi.org/10.37332/2309-1533.2026.2.14 (дата звернення 26.10.2026).

30. Малецька О. І. Організація обліку та оподаткування експортно-імпортних операцій підприємства в умовах загроз економічній безпеці України. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону.* 2025. Вип. 21. Т. 1. С. 405–415. URL: https://doi.org/10.15330/apred.1.21.405-415 (дата звернення 26.10.2026).

31. Митний Кодекс України №4495-VI від 13 березня 2012 року. URL доступу: https://zakon.rada.gov.ua/go/4495-17 (дата звернення 14.10.2026).

32. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби. Від 30.06.2017. URL: https://ips.ligazakon.net/document/MU17035 (дата звернення 24.10.2026).

33. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2). Запаси. Від 01.01.2014. URL: https://ips.ligazakon.net/document/MU12021 (дата звернення 22.10.2026).

34. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 (МСБО 21). Вплив змін валютних курсів. Від 30.06.2017. URL: https://ips.ligazakon.net/document/MU17040 (дата звернення 24.10.2026).

35. Міжнародний стандарт фінансової звітності 15 “Дохід від договорів з клієнтами” від 30.06.2017. URL: https://ips.ligazakon.net/document/MU17027 (дата звернення 25.10.2026).

36. Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.2015 № 897 "Про затвердження форми Податкової декларації з податку на прибуток підприємств". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1415-15#Text (дата звернення 31.10.2026).

37. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, затверджене наказом Мінфіну від 07.02.2013 р. № 73. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17 (дата звернення 27.10.2026).

38. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» : затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 № 20. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhenja1 (дата звернення: 07.11.2026).

39. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 “Вплив змін валютних курсів”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 10.08.2000 р. № 193. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00 (дата звернення 21.10.2026).

40. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 “Спрощена фінансова звітність”, затверджене наказом Мінфіну від 25.02.2000 р. № 39. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/z0161-00 (дата звернення 28.10.2026).

41. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”, затверджене наказом Міністерства фінансів Україниу від 27.04.2000 р. № 92. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text (дата звернення 22.10.2026).

42. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text (дата звернення 21.10.2026).

43. Оляднічук Н. В., Підлубна О. Д. Облік експортно-імпортних операцій. *Облік і фінанси.* 2017. № 1 (75). С. 48–56. URL: https://afj.org.ua/pdf/448-oblik-eksportno-importnih-operaciy.pdf (дата звернення 25.10.2026).

44. Очеретько Л. М., Плекан М. В., Курей О. А. Облік курсових різниць і валютних операцій у ЗЕД: типові помилки, облікова політика та податкові ризики. *Актуальні питання економічних наук*. 2026. № 23. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.20428430 (дата звернення: 01.11.2026).

45. Податковий кодекс України: затв. відомістю Верховної Ради України від 02.12.2010р. № 2755-VI. URL: доступу: https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17 (дата звернення 15.10.2026).

46. Портал відкритих даних. Державна митна служба України. URL: https://data.gov.ua/organization/state-customs-service (дата звернення: 19.10.2026).

47. Порядок заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість, затверджений наказом Мінфіну України від 28.01.16 р. № 21. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0159-16 (дата звернення 31.10.2026).

48. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996- 14#Text (дата звернення 21.10.2026).

49. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2473-19 (дата звернення: 22.10.2026).

50. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/851-15 (дата звернення: 07.10.2026).

51. Про електронну комерцію : Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/675-19 (дата звернення: 07.09.2026).

52. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування : Наказ; Мінфін України від 30.11.1999 № 291. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/z0892-99 (дата звернення 27.10.2026).

53. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. URL доступу: https://zakon.rada.gov.ua/go/959-12 (дата звернення 14.10.2026).

54. Сідич М. Ю. Аналіз нормативно-правового регулювання обліку і контролю експортних та імпортних операцій. *Економічний вісник Донбасу*. 2025. № 3 (81). С. 77–82. URL: https://nasplib.isofts.kiev.ua/bitstreams/d5b84b85-7d82-4d85-9b47-1622723a0e0e/download (дата звернення 26.10.2026).

55. Скуратов О. С., Панченко О. Д. Суть і класифікація експортно-імпортних операцій. *Ефективна економіка*. 2024. № 9.URL: https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.9.56 (дата звернення 25.10.2026).

56. Шевчук К.В., Кузик Н.П., Боярова О.А. Облік і оподаткування інтернет-торгівлі: реалії та виклики. *Облік і фінанси*. 2024. №4(106). С.140-149.

URL: https://afj.org.ua/pdf/1114-oblik-i-opodatkuvannya-internet-torgivli-realii-ta-vikliki.pdf (дата звернення: 30.10.2026).

57. Шепель Т., Баран А. Організація обліку курсових різниць: облікові правила під час війни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-432 (дата звернення: 12.10.2026).

58. Gutsalenko L. V., Dibrova A. D., Koval N. I., Tsaruk N. G. Land market: realities of Ukraine and experience of Poland. Academic Review. 2024. № 1 (60). P. 232–246. DOI: https://doi.org/10.32342/2074-5354-2024-1-60-17.

59. Lytvynenko V., Liudvenko D., Tomilova-Yaremchuk N., Khomovyi S., Nepochatenko A., Hurenko T. Institutional Mechanisms of Digital Transformation of Accounting and Control in Agribusiness. In: Mirzazadeh, A., Molamohamadi, Z., Erdebilli, B., Babaee Tirkolaee, E., Weber, GW. (eds) Science, Engineering Management and Information Technology. SEMIT 2025. Communications in Computer and Information Science, vol 2651. Springer, Cham. 2025. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-032-04225-5_23 (дата звернення: 03.11.2026).

ДОДАТКИ

Додаток А.1

Горизонтальний аналіз балансу «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» (тис. грн.)

	Код рядка	**2024 р.**	**2025 р.**	**Відносне відхилення, %**	**Абсолютне відхилення +/-**
1	2	3	4	5	6
І. Необоротні активи					
Нематеріальні активи	1000	0,6	0,3	-50,00	-0,3
первісна вартість	1001	0,8	0,8	0,00	0,0
накопичена амортизація	1002	-0,2	-0,5	150,00	-0,3
Незавершені капітальні інвестиції	1005	–	–	–	–
Основні засоби	1010	628,1	314,0	-50,01	-314,1
первісна вартість	1011	2932,0	2933,0	0,03	1,0
знос	1012	2303,9	2619,0	13,68	-315,1
Довгострокові біологічні активи	1020	–	–	–	–
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	–	–	–	–
Інші необоротні активи	1090	–	–	–	–
Усього за розділом І	**1095**	**628,7**	**314,3**	**-50,01**	**-314,4**
ІІ. Оборотні активи					
Запаси	1100	12 203,1	9 108,1	-25,36	-3 095,0
Готова продукція	1103	11 373,6	8 234,1	-27,60	-3 139,5
Поточні біологічні активи	1110	–	–	–	–
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	3 760,7	3 683,7	-2,05	-77,0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	2 280,7	987,3	-56,71	-1 293,4
у т.ч. з податку на прибуток	1136	–	–	–	–
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	678,7	1 880,4	177,06	1 201,7
Поточні фінансові інвестиції	1160	–	–	–	–
Гроші та їх еквіваленти	1165	1 398,9	1 193,3	-14,70	-205,6
Витрати майбутніх періодів	1170	–	1,9	–	1,9
Інші оборотні активи	1190	402,8	281,6	-30,09	-121,2
Усього за розділом ІІ	**1195**	**20 724,9**	**17 136,3**	**-17,32**	**-3 588,6**
ІІІ. Необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**	**–**	**–**	**–**	**–**
Баланс	**1300**	**21 353,6**	**17 450,6**	**-18,28**	**-3 903,0**

Продовження дод. А.1

ПАСИВ	Код рядка	2024 р.	2025 р.	Відносне відхилення, %	Абсолютне відхилення +/-
1	2	3	4	5	6
І. Власний капітал					
Зареєстрований капітал	1400	18,5	18,5	0,00	0,0
Додатковий капітал	1410	–	–	–	–
Резервний капітал	1415	30,0	30,0	0,00	0,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	11482,8	11979,0	4,32	496,2
Неоплачений капітал	1425	–	–	–	–
Усього за розділом І	**1495**	**11531,3**	**12027,5**	**4,30**	**496,2**
ІІ. Довгострокові зобов'язання	**1595**	**1020,6**	**1020,6**	**0,00**	**0,0**
ІІІ. Поточні зобов'язання					
Короткострокові кредити банків	1600	–	–	–	–
Поточна кредиторська заборгованість за:					
довгостроковими зобов’язаннями	1610	–	–	–	–
товари, роботи, послуги	1615	7802,8	3795,3	-51,36	-4007,5
розрахунками з бюджетом	1620	566,6	80,8	-85,74	-485,8
у тому числі з податку на прибуток	1621	562,6	75,6	-86,56	-487,0
розрахунками зі страхування	1625	5,2	7,2	38,46	2,0
розрахунками з оплати праці	1630	23,0	27,9	21,30	4,9
Доходи майбутніх періодів	1665	–	–	–	–
Інші поточні зобов'язання	1690	404,1	491,3	21,58	87,2
Усього за розділом ІІІ	**1695**	**8801,7**	**4402,5**	**-49,98**	**-4399,2**
ІV. Зобов’язання, пов’язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**	**–**	**–**	**–**	**–**
Баланс	**1900**	**21353,6**	**17450,6**	**-18,28**	**-3903,0**

Додаток А.2

Вертикальний аналіз балансу «ТСЦ „ІНЖЕНЕРІНГ“» (тис. грн.)

АКТИВ	**Код рядка**	**2024 р.**	**2025 р.**	**Частка у % до балансу 2024 р.**	**Частка у % до балансу 2025 р.**
1	2	3	4	5	6
I. Необоротні активи					
Нематеріальні активи	1000	0,6	0,3	0,003	0,002
первісна вартість	1001	0,8	0,8	0,004	0,005
накопичена амортизація	1002	-0,2	-0,5	-0,001	-0,003
Незавершені капітальні інвестиції	1005	–	–	–	–
Основні засоби	1010	628,1	314,0	2,94	1,80
первісна вартість	1011	2932,0	2933,0	13,73	16,81
знос	1012	2303,9	2619,0	-10,79	-15,01
Довгострокові біологічні активи	1020	–	–	–	–
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	–	–	–	–
Інші необоротні активи	1090	–	–	–	–
Усього за розділом I	**1095**	**628,7**	**314,3**	**2,94**	**1,80**
II. Оборотні активи					
Запаси	1100	12 203,1	9 108,1	57,15	52,19
Готова продукція	1103	11 373,6	8 234,1	53,26	47,19
Поточні біологічні активи	1110	–	–	–	–
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	3 760,7	3 683,7	17,61	21,11
Дебіторська заборгованість з бюджетом	1135	2 280,7	987,3	10,68	5,66
у т.ч. з податку на прибуток	1136	–	–	–	–
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	678,7	1 880,4	3,18	10,78
Поточні фінансові інвестиції	1160	–	–	–	–
Гроші та їх еквіваленти	1165	1 398,9	1 193,3	6,55	6,84
Витрати майбутніх періодів	1170	–	1,9	–	0,01
Інші оборотні активи	1190	402,8	281,6	1,89	1,61
Усього за розділом II	**1195**	**20 724,9**	**17 136,3**	**97,06**	**98,20**
III. Необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**	**–**	**–**	–	–
Баланс	**1300**	**21 353,6**	**17 450,6**	**100,00**	**100,00**

Продовження дод. А.2

ПАСИВ	Код рядка	2024 р.	2025 р.	Частка у % до балансу 2024р.	Частка у % до балансу 2025р.
1	2	3	4	5	6
І. Власний капітал					
Зареєстрований капітал	1400	18,5	18,5	0,09	0,11
Додатковий капітал	1410	–	–	–	–
Резервний капітал	1415	30,0	30,0	0,14	0,17
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	11482,8	11979,0	53,77	68,65
Неоплачений капітал	1425	–	–	–	–
Усього за розділом І	**1495**	**11531,3**	**12027,5**	**54,00**	**68,92**
ІІ. Довгострокові зобов'язання	**1595**	**1020,6**	**1020,6**	**4,78**	**5,85**
ІІІ. Поточні зобов'язання					
Короткострокові кредити банків	1600	–	–	–	–
Поточна кредиторська заборгованість за:	1615			–	–
довгостроковими зобов’язаннями	1610	–	–	–	–
товари, роботи, послуги	1615	7802,8	3795,3	36,54	21,75
розрахунками з бюджетом	1620	566,6	80,8	2,65	0,46
у тому числі з податку на прибуток	1621	562,6	75,6	2,63	0,43
розрахунками зі страхування	1625	5,2	7,2	0,02	0,04
розрахунками з оплати праці	1630	23,0	27,9	0,11	0,16
Доходи майбутніх періодів	1665	–	–	–	–
Інші поточні зобов'язання	1690	404,1	491,3	1,89	2,82
Усього за розділом ІІІ	**1695**	**8801,7**	**4402,5**	**41,22**	**25,23**
ІV. Зобов’язання, пов’язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**	**–**	**–**	**–**	**–**
Баланс	**1900**	**21353,6**	**17450,6**	**100,00**	**100,00**